

Tájékoztató

Tiszasas 2009. évi környezeti állapotáról

TARTALOMJEGYZÉK

1. Előzmények

- 1.1. Bevezetés
- 1.2. Tervezési előzmények, magasabb szintű tervekhez való kapcsolat
- 1.3. Térségi, regionális kapcsolatok

2. Szintézis (helyzetfeltáró vizsgálatok elemzése)

- 2.1. A település földrajzi elhelyezkedése
- 2.2. Tiszasas története
- 2.3. Intézményi ellátottság
- 2.4. Demográfia alakulása, prognosztizáció
- 2.5. Foglalkoztatás
- 2.6. Lakáshelyzet alakulása
- 2.7. Ipari jellegű üzemek, létesítmények
- 2.8. Külterület helyzetértékelése
- 2.9. Települési épített, művi- és természeti értékek
- 2.10. Üdülés-, idegenforgalom

3. Szakági munkarészek

- 3.1. Közlekedési javaslat
- 3.2. Víziközművesítési javaslat
- 3.3. Energiaközművesítési javaslat
- 3.4. Hírközlési javaslat
- 3.5. Környezetalakítási javaslat
- 3.6. Tájrendezési javaslat

----- Rajzi munkarészek -----

- Jász – Nagykun – Szolnok Megye települései és Kistérségei tervlap
- Tiszasas Térszerkezeti elhelyezkedése tervlap M = 1: 250 000 TÉ - 1

- Közlekedési javaslat I. M = 1: 10 000 K - 1
- Közlekedési javaslat II. M = 1: 4000 K - 2
- Mintakeresztszelvények M = 1: 100 K - 3
- Mintakeresztszelvények II. M = 1: 100 K - 3/2
- Csomópontok M = 1: 100 K - 4

- Vízgazdálkodás fejlesztés M = 1: 10 000 VK - 1
- Vízellátás fejlesztés M = 1: 4000 VK - 2

• Szennyvízelvezetés fejlesztés	M = 1: 4000	VK – 3
• Felsővízi vízelvezetés fejlesztés	M = 1: 4000	VK – 4
• Összevont energiagazdálkodási és hírközlési javaslat	M = 1: 10 000	E – 1
• Villamos energia ellátási javaslat	M = 1: 4000	E – 2
• Gázenergia ellátási javaslat	M = 1: 4000	E – 3
• Hírközlési javaslat	M = 1: 4000	E – 4
• Környezetalakítási javaslat I.	M = 1: 10 000	KÖ – 1
• Környezetalakítási javaslat II.	M = 1: 4 000	KÖ – 2
• Táj és természetvédelmi javaslat I.	M = 1: 10 000	TJ – 1
• Táj és természetvédelmi javaslat II.	M = 1: 4000	TJ – 2

----- 1. Előzmények -----

1.1. Bevezetés

Tiszasas község Polgármesteri Hivatala új OTÉK alapú Településrendezési Terv készítését határozta el, melynek értelmében 2003. évben megbízta az „SZ – Településrendező, -Építésztervező Betéti Társaságot”, hogy a település igazgatási területére (- kül- és belterület) településrendezési tervet készítsen.

A településre jelenleg érvényben lévő településrendezési terv nincs.

A településrendezési terv a 253 / 1997 (XII.20.) Korm. rendelet által megfogalmazott Országos Településrendezési és Építési Követelményeknek (továbbiakban OTÉK) a 36 / 2002. (III. 07.) Kormányrendelet által történt módosítása alapján készül.

Az új terv elkészítésének fő szempontjai az alábbiak:

- Tiszasas település részéről felmerült igények a rendezési terv jogszabályi háttérének hiánya miatt, szükségessé tette a település számára a rendezési terv elkészítését.
- A készülő új rendezési terv hivatott biztosítani a település infrastrukturális, gazdasági, egyéb fejlődéséhez szükséges szabályozási háttérrel.
- A 2003. évben jóváhagyott Országos Területrendezési Terv (OTrT), illetve a 2004. év novemberében jóváhagyott Jász – Nagykun Szolnok Megyei Területrendezési terv (MTrT) által meghatározott fejlesztések harmonizációját kívánja a település saját tervében biztosítani.

1.2. Tervezési előzmények, magasabb szintű tervekhez való kapcsolat

A település készülő rendezési tervének kiindulási alapját képezik az alábbi magasabb rendű tervek, korábbi tervanyagok:

- Országos Területrendezési Terv (jóváhagyott)
- Jász – Nagykun Szolnok Megye Területrendezési Terve (jóváhagyott)
- Jász – Nagykun Szolnok Megyei Közlekedésfejlesztési Koncepció
- 52 / 1961 számú Tanács határozattal jóváhagyott Községrendezési Irányelvek
- 14 / 1983 (X.28.) számú határozattal jóváhagyott Községrendezési Program

A tervezés alapjául szolgálnak továbbá:

- A Településrendezési És Műszaki Társulás által 34 / 1993. munkaszámon készített Általános Rendezési Terv (nem került jóváhagyásra!)
- A 2004. év márciusában 19 / 2004. (IV.19.) számon képviselőtestületi határozattal jóváhagyott településfejlesztési koncepció.
- Az egyeztetési eljárásban érdekelt államigazgatási szervek előzetes véleményei (mellékelve a Terviratok munkarészben).

1.3. Térségi, regionális kapcsolatok

Tiszasas, Magyarország keleti részén, Jász – Nagykun Szolnok megye délnyugati peremén az ún. Tisza zugban, Bács – Kiskun és Csongrád megye szomszédságában helyezkedik el.

A megyeszékhelytől, Szolnoktól távolsága közúton 54 km.

Környező városgyűrűje az alábbi: Kunszentmárton, Tiszakécske, Kecskemét, Csongrád.

Fekvéséből, és a megyeszékhelytől való távolságából adódik, hogy Tiszasas lakossága regionális, több megyét érintő kapcsolatokat is „kénytelen” igénybe venni.

A település közigazgatási területén főútvonal nem halad keresztül, az országos közúthálózatot – a 44. számú főutat, a 4511. jelű Tiszaug – Kunszentmárton országos mellékúttal éri el.

Szolnok városa a 4511. jelű országos mellékút – 44. számú főút – 442. számú főút érintésével közelíthető meg.

A település fekvéséből adódóan a megye távoli szegletén való elhelyezkedése miatt jelentős távolságra található az Észak – Alföldi Régió tagjaként annak központjától, Debrecentől, így közúton történő megközelítése is körülményes.

A község közigazgatási területén halad keresztül a Kecskemét – Kunszentmárton vasúti szárnyvonal, amely Tiszasas számára biztosítja az országos vasúti közlekedésbe történő bekapcsolását.

A település igazgatási területének szomszédai:

- északon: Tiszaug
- északkeleten: Tiszakürt
- keleten: Csépa
- délkeleten: Csongrád
- délen: Tiszaalpár
- nyugaton: Tiszaalpár

Kistérségi kapcsolatok tekintetében Tiszasas a Tiszazugi Önkormányzatok Szövetsége települései közé tartozik, Kunszentmártoni központtal.

Tiszasas intézmény ellátottsága a megye falvainak átlaga körüli, rendelkezik az alapellátáshoz szükséges intézményekkel.

A közép- és felsőfokú intézményellátást Kunszentmárton, Kecskemét és Szolnok városa biztosítja.

----- 2. Szintézis -----

Tiszásas teljes közigazgatási területe 28,79 km² (2.879 ha), amelyből a belterület nagysága 132 ha, a külterületé 2.747 ha.

A külterület egy része az élő Tisza folyót és hullámterét, valamint a Kelemi Holt Tisza öblöt foglalja magába.

Védelem alatt álló, és védelemre tervezett természeti területek, hálózati infrastruktúrák (út, vasút, közművezetékek), ezenkívül a mezőgazdasági hasznosítás szinterei (kertgazdálkodás, szőlészet, szántó és gyepterületek, telephelyek, majorok) találhatóak meg.

Jelentős külterületi lakott hely nincs számontartva.

Tervezett ipar- és kereskedelmi szolgáltató terület kijelölése, megszűnő szeméttelep rekultivációja, szelektív hulladékgyűjtő szigetek kialakítása, pihenő – kiránduló és termálturizmus alapjainak megteremtése segíti a település gazdasági fellendítését, komfortosabbá tételét, népesség megtartó erejét.

Fentieket támasztják alá a fejlesztési koncepció III. fejezetének az alábbiakban részletezett pontjai.

2.1. A település földrajzi elhelyezkedése

Tiszásas a Tiszazug nevű kistáj területén helyezkedik el, amelyre a mérsékelt meleg illetve meleg – száraz időjárás a jellemző.

A leggyakoribb szélirány É -i. és ÉNY -i.

A kistáj területe száraz, gyér lefolyású, vízhiányos területként van számontartva.

Az árvizek tavasszal és nyár elején gyakoriak, kisvizek az őszi időszakban a legjellemzőbbek.

Tiszásas árvízzel közvetlen veszélyeztetve van, 2000. évben a településen fogták meg a legnagyobb feltörő buzgárt.

A vízminőség a Tiszán II. osztályú. Az artézi kutak száma nagy, mélységük 200 méter körüli.

A fontosabb potenciónalis őshonos erdőtársulások közül meghatározóak a bokorfüzesek, a fűzfaligetek és a tölgy – kőris – szil ligeterdők.

Az erdészetileg művelt területeken csekély nagyságú, fiatal és középkorú, elsődlegesen keménylombú erdők találhatóak.

A mezőgazdasági művelés alatt álló területek jellemző kultúrái a búza, őszi árpa, kukorica és cukorrépa, a területek legnagyobb része szántó, de meghatározó a kertészeti művelés (fóliázás) és a szőlőtermesztés is.

Talaja jelentős részben kötött, homokos felszíni hordalékú, néhol futóhomokkal és humuszos homokkal.

2.2. Tiszásas története

A település történetét vizsgálva első írásos emlékek 1560 – ban szólnak a településről, Sas néven, később Tisza Sas majd a jelenleg is használt Tiszásas névösszetétellel.

Az 1571 – es adóösszeíráskor 24 jobbágy házat írtak össze, ennyien fizettek adót a szolnoki törököknek.

A település 1647 – 1784 – ig hol lakott hely volt, hol elnéptelenedett.

A leírások alapján lakói megfutamodtak a sorozatos támadások miatt, azonban szőlőiket visszajártak művelni.

1784 – ben a lakossága megszorodott, a gazdák száma ekkor 73 – ra emelkedett.

1869 – re a falu gyarapodása lelassult.

1872 május elsején az akkori szabályrendelet szerint alakult nagyközséggé az addigi falu, majd 1876 – ban a létrehozott Jász – Nagykun – Szolnok vármegye tiszai alsójárásba került Tiszasas.

Napjainkra újra faluként számontartott település 1156 fővel.

2.3. Intézményi ellátottság

Tiszasas rendelkezik az alapvető intézményi ellátottsággal, azonban intézményeinek jó része felújításra, korszerűsítésre szorul.

A településen megtalálhatóak mind az –igazgatási, -társadalmi, -művelődési, -nevelési, -oktatási, -szociális, egészségvédelmi, -sportolási, -kereskedelmi, -ellátó és szolgáltató intézmények.

A közép- és felsőfokú intézményellátottságot Kunszentmárton, Szentés, Szolnok, Kecskemét és Szeged városai biztosítják.

Az intézmények felújítására, színvonalemelésére, szolgáltatásainak növelésére szükséges intézkedéseket támasztja alá a koncepció III. fejezetének B / 1. pontja.

2.4. Demográfia alakulása, prognosztizáció

1970 – től 1990 – ig a *KSH 2002. évi Népszámlálás* összesítéséből vett adatok egészülnek ki települési adatokkal a lakónépességre vonatkozóan.

Év	1970	1980	1990	1993*	2000*	2001*	2002*
Állandó népesség	1535	1421	1313	1330	1201	1192	1156

*: települési adat

Az adatsorokat tekintve csökkenés figyelhető meg, melynek tetőzése 1990 – re tehető, okai között a gazdasági háttér hiánya mutatkozik meg legerősebben.

Ebben az időben a mezőgazdasági termelések visszaestek, ipar helyben nem volt, ezért a fiatalabb korosztály a környező nagyobb városokba, és a nagyobb ipari foglalkoztatókhoz áramlott.

Ez tehát elvándorláshoz vezetett, amely a község helyzetét kedvezőtlenül befolyásolta.

A külterületi lakónépesség a településen nem jellemző, számuk 13 fő körül alakult 2002 – ben.

Lakónépesség korcsoport szerinti megoszlása

Év	Állandó népesség száma (fő)	Lakónépesség száma (fő)	0 - 13		14 - 17		18 - 59		60 felett	
			fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
1998	1269	1229	201	16,4	50	4,07	656	53,38	322	26,2
1999	1256	1229	199	16,2	51	4,15	659	53,62	320	26,03
2000	1246	1201	189	15,7	54	4,50	641	53,37	317	26,39
2001	1222	1181	184	15,6	46	3,90	638	54,02	313	26,50
2002	1186	1156	176	15,2	38	3,30	633	54,70	309	26,70

A település életkor szempontjából előregedő tendenciát mutat, ezzel együtt a 18 év alatti fiatalok száma és az összes népességhez viszonyított % - os aránya is folyamatosan csökken, a 60 év felettek száma a természetes fogyás mellett is viszonylag magas.

Mivel a település életkor tekintetében elöregedett, cél a fiatalok helyben tartása, gazdasági és szociális eszközökkel történő támogatása (lakáshoz való jutás, munkahelyteremtés, stb.) ezzel együtt a népesség megtartása.

A munkahelyteremtési elképzelések közül jelentős hangsúlyt kap a tervben az iparterületi fejlesztési lehetőség, az idegenforgalomra, termálturizmusra szerveződő kereskedelmi – gazdasági szolgáltatás erősítése, a mezőgazdasági termelés produktumainak helyben történő feldolgozásához kapcsolódó ipar létesítése. Ezen elképzeléseket, mint a község lehetséges „kitörési pontjai” a településfejlesztési koncepció III. fejezetének több pontja is tartalmazza.

A népesség megtartásával párhuzamos az itt élők, a fiatalok lakásgondjaival kapcsolatban önkormányzati bérlakások támogatását helyezi előtérbe a koncepció III. fejezetének C. pontja.

Mindezek figyelembevételével a prognosztizált lakosság 2015 – re: ~ **1250** fő.

2.5. Foglalkoztatás

A népesség gazdasági aktivitás szerinti összetétele (2002 – KSH)

Összesen	Aktív kereső	Munka-nélküli	Inaktív kereső	Eltartott
1227	295	69	547	317

2002. évi települési adatsor a jövedelempótló támogatásban részesülő munkanélküliek számáról

Év	1998	1999	2000	2001	2002
Fő	41	27	29	10	55

A foglalkoztatottság csökkenő tendenciát mutat, ezzel együtt emelkedik a munkanélküliek, inaktív keresők száma.

A településen nem csak a munkanélküliséggel, hanem az inaktív keresők viszonylag magas számával magyarázható az aktív keresőkre jutó eltartottak aránytalanul magas száma.

Megoldást az előző fejezetenél részletezett munkahelyteremtési, gazdaság – fellendítési és fejlesztési elképzelések jelenthetik a település számára.

2.6. Lakáshelyzet alakulása

Tiszasas belterületének zöme lakóterület, azon belül is falusias jellegű, ami a település központi részein keveredik intézményépületekkel.

Beépítését tekintve változatos képet mutat, megtalálhatók az előkerttel épült épületek mellett az utcafrontos, előkert nélküli építésű lakóházak, melyek többnyire földszintes kialakításúak.

Uralkodó beépítési mód az oldalhatáron álló beépítés, amely azonban – főleg a nagyobb telekméreteknél – szabadonállóan is előfordul.

Telekméreteket tekintve a történelmi magban az elaprózódott, szabálytalan alakú és méretű telkek, míg a többi településrészen a tudatos tervezés eredménye tapasztalható.

Be nem épített, foghíjtelek található a településen, de a terv távlatokban tartalmaz lakóterületi fejlesztést, amely biztosíthatja az – esetleges gazdasági fellendülés által kialakuló - későbbi lakásépítési igényeket.

Összességében a jelenlegi stagnáló lakásépítési kedv nem indokolja az új lakóterületi bővítéseket, de a terv által biztosított közép- és hosszútávú fejlesztési elképzelések megvalósulása indukálhat ilyen irányú igényeket.

2.7. Ipari jellegű üzemek, létesítmények

Az előző fejezetekben is említett települési gazdaságszerkezet nem az iparra települt, elsősorban a mezőgazdasági termelés illetve a mezőgazdasági termékek feldolgozása a jellemző erre a térségre.

A meglévő vállalkozások inkább a kereskedelmi és szolgáltató rétegekben vannak képviseltetve, de azok száma is csekély.

Ilyen tevékenységet lát el a Petőfi út végében található Tápkeverő – üzem, illetve a Fő úton lévő tüzip – telep és annak területén elhelyezkedő benzinkút.

A településen vannak törekvések iparterületek kijelölésével kapcsolatban, amely befektetőket vonzhatna a településre, valamint a szolgáltatási szektor erősítésével, kapcsolatban az idegenforgalmi fejlesztési elképzelésekkel egymás bázisait erősíthetnék.

Természetesen elsődlegesen a helyben megtermelt mezőgazdasági termékek feldolgozását lehet prioritásként tekinteni, a nagy hagyományokkal bíró szőlőgazdálkodással kapcsolatos palackozás és egyéb élelmiszeriparágak idetelepülését.

A terv ennek érdekében biztosít a külterületen fejlesztési területeket, belterületen inkább a kereskedelmi jellegű tevékenységek betelepülése célszerű.

A település tervezett gazdasági fellendülése révén a munkahelyteremtések mellett a lakónépesség itt tartása, lassú növekedése a fejlesztési koncepcióban meghatározott célok, programok elérése révén válhat biztosítottá.

A koncepció III. fejezetének A / 1 / b., A / 2., B / 4 / c., C. pontjai támasztják alá ezen elképzeléseket.

2.8. Külterület helyzetértékelése

A község életében mindig is vezető szerepet töltött be a mezőgazdaság, azon belül meghatározó jelentősége a növénytermesztésnek van. (kertgazdálkodás, szőlő-, gyümölcsstermesztés, szántóföldi művelés)

A külterületi földek magántulajdonba kerültek a kárpótlás során, a korábban működő mezőgazdasági termelőszövetkezeteket felszámolták.

A külterület művelési ágak szerinti megoszlása:

- szántó:	1562 ha
- gyümölcsös:	26 ha
- szőlő:	156 ha
- gyepek:	289 ha
- erdő:	407 ha
- nádas:	13 ha
- kivett terület:	426 ha

A művelési ág jellemző terményei az őszi búza, őszi árpa, lucerna, repce, napraforgó, kukorica, burgonya, a kertgazdálkodás a káposzta, karfiol, paprika, paradicsom.

A nagy múltú szőlőtermelés minőségi fajtái közül a rizlingszilváni, olasz rizling, zalagyöngye, kaberne schovinyon, kékfrankos, zweigelt fajták a jellemzőek.

A szőlőt, feldolgozóüzem hiányában a Tiszasasi hegyközség gyümölcsként értékesíti a Tiszazugi Termelési és Értékesítési Szövetkezetnek, melyet négy falu alapított, és a Tiszasasi hegyközség is tagja.

Állattartás nem túl jelentős, jelenleg a Lápi majorban folyik kis létszámú állattenyésztés: 300 – 400 juh, 25 – 30 ló, 6 – 8 tehén számmal, magángazdálkodás formájában.

A külterjes állattartást hagyományokhoz híven végzik, a legeltetéshez a HNP – től bérelnek területeket.

A külterület másik jelentős telepén a Szik – majorban terményszárítással és tárolással foglalkozik a mostani tulajdonos, a korábbi sertéstelep nem üzemel.

A külterület D – NY –i. peremrésze, melyet a Tisza – folyó szakít el a külterülettől az ún. Kelemi – rész, melynek hasznosítása gondot okoz a településnek.

Árvízveszélyes időszakokban, magas vízállásnál a terület vízzel borított, nem lehet termelni rajta.

Erdősítésre viszont kitűnően alkalmas: fekete nyár, fűzfa, mint őshonos fafajta telepíthető.

A településfejlesztési koncepció III. fejezetének B / 3 / b. pontjában szerepelnek a külterület fejlesztésére vonatkozó elképzelések.

A külterület jelentős részén továbbra is a szántóföldi művelés – és ezen belül a kertgazdálkodás – jelenti a fő területfelhasználást, a Kelemi részén tervezett erdősítés az OTrT és az MTrT –vel összhangban került kijelölésre.

A szőlőtermesztéshez biztosít további termőterület kijelölést, ezen kívül a feldolgozóipar számára is hoz fejlesztési elképzeléseket.

A természeti értékekkel is bíró területek megóvása, fejlesztése és kiemelt kezelése az EU – s követelményeknek megfelelően történő tájhasználat, kapcsolatosan kerül kialakításra a kiránduló és termál turizmusra szerveződő fejlesztési elképzelésekkel.

Az adott szakági munkarészek, feltárják azokat a lehetőségeket, amelyeket a településfejlesztési koncepció erre vonatkozó fejezetei meghatároztak, és az alapján adják meg a fejlesztési javaslataikat.

2.9. Települési épített, művi- és természeti értékek

Tiszásas település annak ellenére, hogy kis település jelentős értékekkel bír az épített és természeti emlékek tárgykörével kapcsolatban, ezért a tervezés során erre kiemelt figyelmet kell fordítani.

A részletes kidolgozásban elkészült régészeti munkarész (Örökségvédelmi hatástanulmány régészeti fejezetében) 31 régészeti érték területet tár fel, mint a régmúlt korok megismerésének lelőhelyeit.

A régészeti lelőhelyek ex – lege védettek, a tervlapokon ezeket feltüntettük, a vonatkozó országos érvényű előírásokat velük kapcsolatban be kell tartani.

Csakúgy, mint a védett és védelemre tervezett természeti területeket, melyek szép példáit találjuk a település igazgatási területén. (Ex – lege védett szikes tavak, ősgyepek, Tiszai – hullámtér.) Ezenkívül meghatározó a Natura 2000 egyezmény keretén belüli különleges természetmegőrzési és különleges madárvédelmi terület a község közigazgatási területén. (TSZ – 1 jelű terv alapján.)

ősgyep

szikes tavak

Tiszai hullámtér

Ezen kívül néhány értékes fa, facsoport képviselhet helyi természeti értéket a településen, védelmük mindenképpen megfontolandó.

Épített természeti értékek közül országos védelem alatt álló műemlék kettő is található Tizasason, ezek az alábbiak:

- Református templom, amely késő barokk stílusban épült 1789 – ben, azóta azonban már átalakították. A templom M III – as kategóriájú műemlék, nyilvántartási száma: 4018. Tizasas belterületén a Dózsa György út 4. szám alatt található, helyrajzi száma: 1, 2.

református templom

- Népi lakóház, a Deák Ferenc út 10. szám alatt.
Az épület M III – as kategóriájú műemlék, nyilvántartási száma: 10254.
Hrsz: 85.

népi lakóház

A terv a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal javaslatának eleget téve országos védelemre, műemléki felterjesztésre javasolja a település belterületén, a Szőlőhegyi út 10. szám alatt található volt szélmalom megmaradt épületét.

szélmalom

A fentebb említett meglévő és tervezett országos védelem alatt lévő építményeken túl számos egyéb épített művi érték található a településen, melyek megőrzésével kapcsolatban a település helyi értékvédelmi rendelet megalkotásával kíván gondoskodni.

A tervezett helyi védelem egy része területi védelemre, építmény-, építményrészlet védelmére, valamint településsziluett védelmére terjed ki, melyeket a szerkezeti tervlapokon ábrázoltunk.

A területi védelem a Petőfi út – Rákóczi út – Kálvin út által határolt történelmi központ területére terjed ki, annak kialakult halmazos utcaszerkezete miatt.

Építmény-, építményrészlet szempontjából a település rengeteg értékes épülete hordozza magán a jellemző stílusjegyeket, melyek megőrzése biztosítja a régi korok hangulatának visszaidézését, az egykori parasztpolgári fellendülés nyomait az építészet terén.

Rendkívül jellemző a – valószínűsíthetően Kunszentmártoni téglagyár termékeként kialakított – téglahomlokzatos építési mód, melyek példáit Tizzasas több utcájában, annak szinte teljes hosszában megfigyelhetünk.

jellegzetes téglahomlokzatú lakóépület

Ezeknél a lakóházaknál legalább az utcai homlokzat védelme indokolt, melynek kötelezettségét helyi értékvédelmi rendeletben érvényesítheti az önkormányzat.

Nem elhanyagolandó a belterület D – K –i. részének a Tisza gátról előtáruló településsziluetdje, amely bemutatja az alföldi települések tipikus kialakulási formáját, peremszélekről laposan induló, a közepén – általában a templomtoronnyal – kimagasodó, és mindkét irányban szimmetrikusan megjelenő településképet alkot.

Ennek a látványnak a fenntarthatósága érdekében kilátásvédelmet hoz a terv, amely olyan korlátozást jelent, hogy ezt a panorámát nem szabad megbontani egy esetlegesen „odaépített” zavaró látványkeltő elemmel.

településsziluet a Tisza gátról nézve

A tervanyag mellékletét képező Helyi értékvédelmi Vizsgálat feltárja a település védelemre érdemes művi és természeti emlékeit, és javaslatot tesz azok védelmére vonatkozóan.

A meglévő és tervezett védelmet a tervek tartalmazzák, alátámasztásukat a fejlesztési koncepció III. fejezetének B / 4 / f. pontja biztosítja.

2.10. Üdülés-, idegenforgalom

Tiszásas településen jelenleg idegenforgalomról nem igazán lehet beszélni, viszont vannak olyan lehetőségek, amelyek kiaknázásával az idegenforgalom bizonyos szegmensét meg lehet célozni.

Ennek érdekében a településfejlesztési koncepció III. fejezetének B / 4 / g. pontja foglalja össze azokat a közép- és hosszútávú fejlesztéseket, amelyek előremozdíthatják egyrészt a regionális jellegű idegenforgalom, másrészt a település gazdasági fellendülését.

A településen működő civil szervezetek közül a Pitypang Alapítvány szervez nyári táborokat, ahol kézműves táborok és színjátszó csoportok részére biztosítanak foglalkozást.

Emellett a nomád jellegű Tiszai szabadstrand nyújt a nyári hónapokban külföldi vendégek számára is kellemes időtöltést.

„Pitypang” – Alapítvány alkotóháza a belterületen

A településnek nagyarájű fejlesztési elképzelései vannak az idegenforgalom jövőbeni kihasználásával, amelyet kitörési pontnak is tekint egyben.

A település pályázik termálkút fűrésára, amely termálkút kettős funkciót tölthet be, egyrészt a fóliasátras kertművelés fűtésének biztosítása, másrészt a távlatokban létesítendő termálstrand vízellátását oldaná meg.

Ezekre az elképzelésekre fejleszt a terv idegenforgalmi célú területeket a kül és belterületen egyaránt, amely kiszolgálhatna esetlegesen megvalósítandó termálturizmusra épülő fürdőt, kempinget, amelyet össze lehet kapcsolni a kirándulóturizmussal és szabadidős tevékenységekkel (túra, horgászat, vadászat, lovagoltatás, borospince látogatás, szüreti rendezvények, stb.) a természetvédelmi területekkel való ésszerű tájhasználattal, az országos és megyei terv által is kiemelt kerékpárúthálózat kihasználásával egyaránt.

Kijelölt túraútvonalakkal, termál és szabadstandi fejlesztésekkel, ezekre épülő kempinggel, szálláshely biztosítással, falusi turizmus fellendítésével egy távlati iránymutatást is ad egyben.

*termálkút fúrásának helyszíne a
belterületen*

*a gát mint lehetséges
túraútvonal*

Mindezek természetesen visszahatással lennének a kereskedelmi – szolgáltatási szektorra, azokat pozitívan befolyásolva a település gazdaságilag erősödhetne, a népességszám fogyása visszafordítható lenne.

Az elképzelések megvalósításához pályázati eszközökre, befektetőkre és megfelelő pozitív lakossági támogatásra van szükség.

----- 3. Szakági munkarészek -----

3.1. Közlekedési javaslat

Ez az alátámasztó munkarész Közlekedési tervrésze a tervezés időszakában érvényben lévő „A településrendezési tervek közúti közlekedési munkarészei” című *ÚT 2 – 1.218 / 2003.* számú Utügyi Műszaki Előírás alapján készült.

Környezet

Tiszásas település a JNK. Szolnok megye déli részén, Csongrád várostól északnyugatra található.

A környezettel lévő kapcsolatot a 4511. jelű Tiszaug – Csépa országos összekötő út biztosítja.

Közúti közlekedés

A **4511. j. ök. út** – a község főútja – a belterületen északról a keleti irányba halad.

A főút beépítési szélessége a település teljes hosszában átlagosan 16,00 – 18,00 m szélességű.

Ezen a keresztmetszeti szélességen is biztosított a biztonságos közlekedés.

A keresztmetszet változása – növelése – a jövőben sem várható.

Külterület

A külterületi úthálózat fejlesztése érdekében szükséges a feltáró úthálózat terv szerinti kiépítése.

Az újrányításra tervezett kompátkelőhelyhez vezető utat 12,00 m –es szabályozási szélességben kell felújítani. kiépíteni, csakúgy, mint a tervezett sporthajó kikötőhöz vezető utat.

Javasolt nyomvonal a tervlapokon jelölteknek megfelelően.

Tömegközlekedés

Az autóbuzsközlekedés a helyi lakosok nyilatkozata szerint elfogadható, gondot az átszállásoknál történő csatlakozások nem kellő összehangolása jelenti. (Sok a várakozási idő.) A településen belül és kívül egyaránt öbölben vannak a tömegközlekedési járatok megállóhelyei.

A megállóhelyek az előírásnak megfelelő – kb. 500 m – távolságra találhatóak egymást követően, összesen 2 pár autóbuzsmegálló hely épült ki.

A környező községekbe történő eljutást a helyközi autóbuzsjárat biztosítja, amely Kecskemét – Kunszentmárton irányába közlekedik.

Kerékpáros közlekedés

A belterületen nincs kerékpárút.

A forgalom nem indokolja a közúti és kerékpáros forgalom szétválasztását.

A helyi önkormányzat tájékoztatása szerint a kerékpárosok leginkább az ABC áruházhoz közlekednek a lakásuktól.

A település külterületét érinteni fogja az EUROVELO 11 –es jelű nemzetközi kerékpárút nyomvonala a Tisza árvédelmi töltésén, mely helyi fejlesztési kívánsággal is párosul.

Javasolt a Tisza folyó meglévő árvízvédelmi töltésének koronáján, szilárd burkolatú kerékpárút kiépítése, mely kerékpárút a megyei közlekedésfejlesztési koncepcióban is szerepel.

Gyalogos közlekedés

Az összekötő utak belterületi szakaszain a gyalogosok útpályán történő átvezetéseinél kijelölt gyalogos átkelőhelyek nincsenek.

Javasolt az iskolacentrum előtti gyalogos átkelőhely kijelölése.

Az utcákban a gyalogos közlekedés érdekében kiépített szilárd burkolatú járdák kiépítettsége 95 % - os állapotú.

Parkolók

A község belterületén kiépített tömbparkoló nincs, a sportpálya mellett területe biztosított.

A közintézmények előtt leállósáv kialakítása javasolt.

A település belterületén az egyéb helyeken a keresztmetszeti elrendezés és a csekély forgalomnagyság lehetővé teszi az útpadkán történő megállásokat, várakozásokat.

Töltőállomások

A település belterületén üzemanyag-töltő állomás a Tüzép telephelyén van záros nyitva tartással.

Javasolt fejlesztés: külterületen a Csépai út mellett kialakítandó 0 – 24 óráig nyitvatartó üzemanyag-töltő állomás.

Vasúti közlekedés

A településen halad át a Lakitelek – Kunszentmárton vasútvonal napi 4 vonattal, melyet a község lakossága növekvő számmal igénybe vesz.

A vasútállomás épülete használaton kívül van, romos állapotban.

Az épület felújítása, hasznosítása szükséges, mind műszaki, mind településképi szempontból.

Vízi közlekedés

A kompjárat 1969 évben megszűnt Tiszasas és Tiszaalpár között.

Így a Kelemi rész csak kerülő úton közelíthető meg.

Fejlesztési javaslat: a Lápi majori úttól déli irányba egy meglévő földút kiépítésével elérhető a Tisza folyó, ahol egy kompátkelőhely létesíthető.

A tervlapokon jelölteknek megfelelően tervezett kishajó (sporthajó) kikötő létesítendő, melyet magasabb rendű tervek (MTrT) is előírányoznak a község közigazgatási területére vonatkozóan.

Így megszüntethető az a kerülőút, amelynek megtételével érhető el a Tiszaalpár határában lévő Tiszasasiak termőföld területei.

Légi közlekedés

A területen légi közlekedés nincs.

3.2. Víziközművesítési javaslat

1. Vízellátás

1.1. Belterületi vízellátás

Tiszasas vízellátását a Csépa - Tiszasas - Tiszaug kistérségi vízellátórendszerrel biztosítják, melyet a Városi Víz és Kommunális Kft. Csongrád üzemeltet.

A vízmű Csépa külterületén helyezkedik el, vízbázisául az alábbi két mélyfúrású kút szolgál:

1. sz. kút: talpmélység:	225,0 m
üzemi vízszint:	-6,2 m
Víz hőfok:	19,0 °C
max. kiterm. vízmennyiség:	360 l/p

2. sz. kút: talpmélység:	500,0 m
üzemi vízszint:	-10,6 m

Vízhőfok: 21,0 °C
max. kiterm. vízmennyiség: 980 l/p

A kutakból búvárszivattyúk termelik a vizet a 2×100 m³-es térszínti tárolóba, illetve szükség esetén előbb az egyedi készítésű, vákuumos gáztalanító berendezésre. A vasbeton medencékből – klór-dioxidos fertőtlenítés után - a kezelt vizet a hálózati szivattyúk a hálózatba, illetve a 200 m³ -es víztoronyba nyomják.

A vízmű mértékadó kapacitása: 1.700 m³/nap, a kitermelésre engedélyezett vízmennyiség: 230.000 m³/év.

„Az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről” szóló 201/2001. (X.25.) Korm. rendelet 6. számú melléklete szerint Tiszasas az 1,0 mg/l koncentrációnál nagyobb bórtartalmú vízzel ellátott települések között található, ami azt jelenti, hogy legkésőbb 2006. december 25. -ig biztosítani kell az 1,0 mg/l határérték betartását.

A Jász – Nagykun - Szolnok Megyei Önkormányzat a KEVITERV AKVA Kft. -vel elkészítette a megye 52 településének – köztük Tiszasasnak – az ivóvíz vízminőségének javítását szolgáló koncepciós tervét. A Csépa – Tiszasas – Tiszaug regionális vízműnél a szükséges vízkezelés az ammónia - mentesítés és az azt követő aktív szén szűrés, mellyel az ivóvíz bórtartalma is csökken.

A javasolt vízkezelési technológia a következő:

kút – vákuumos gáztalanító – törésponti klórozás – ammóniamentesítő és tároló (60+140 m³)
reaktor – aktív szén szűrő – térszínti 2x100 m³-es tároló – hálózatba és felsőtározóba termelés.

Ez a vízkezelési technológia a vízmű korszerűsítését jelenti, új létesítményekkel és berendezésekkel. Hátránya: a szűrő mosatásából kikerülő iszap koncentráltan tartalmazza a bórt.

Javaslatunk: egy új kút fúrása, másik, jobb vízminőséget produkáló vízáadó rétegre telepítve.

Tiszasásra a Csépai elosztóhálózattól elkülönítve, egy 3.400 fm hosszúságú, NA 300 mm átmérőjű, PVC távvezetéken keresztül jut el az ivóvíz.

A távvezeték Tiszasason keresztülhalad, majd egy 4.050 fm nyomóvezetéken keresztül Tiszaugot látja el ivóvízzel.

A Tiszaugra vezető távvezeték egy szakasza jelenleg a Bethlen utcában halad. Mivel ez az utca szűk, közművekkel teli, egy esetleges csőtörés a szokásosnál is komolyabb gondot okozna. A KEVITERV Szolnok 1982 -ben elkészítette a távvezeték Bocskai utcába történő áthelyezésének tervét, ami a mai napig nem valósult meg. Javasoljuk a terv korszerűsítését és a vezeték terv szerinti mielőbbi áthelyezését.

Tiszasason az elosztásra kerülő víz mennyisége: 40.390 m³/év, melyből 35.060 m³/év lakossági, a többi egyéb – intézményi, gazdasági – vízfogyasztás. A községben jelentősebb ipari vízfogyasztó nincs.

A Tiszasasi elosztóhálózat hossza 20.640 fm, mely 80, 100 és 150 mm átmérőjű PVC nyomóvezetékekből áll, illetve 2-300 m hosszban ϕ 63 KPE vezeték is található. A településen keresztülhaladó távvezeték átmérője 200 mm, anyaga szintén PVC.

A hálózat nagy része körvezetékes kialakítású, csupán a zsákutcákban találhatók ágvezetékek.

Az ivóvízhálózat korszerű, cserére, felújításra nem szorul. Az évenkénti átlag egy csőtörés jó aránynak mondható.

A település ivóvízzel 100 % -osan ellátott. A bekötéssel nem rendelkező lakóházak vízellátása a 32 db közikifolyóról biztosítható.

Az új lakóterületek vízigénye a meglévő hálózat bővítésével kielégíthető. **Az új vezetékeken a tűzcsapok egymástól maximum 200 m -re helyezhetők el, föld feletti kivitelben.**

A tervezett termálfürdő ivóvízigényét az Alpári utcában lévő nyomócső továbbvezetésével tervezzük kielégíteni, lehetőség szerint körvezetékes kialakítással. Javasoljuk a fürdő locsoló- és egyéb, ivóvíz minőséget nem igénylő vízigényét kis mélységű, fűrt kútból megoldani.

A belterületen található még a XX. század első felében fűrt artézi kutak, melyek közül három – a 13 és 143 hrsz. -ú telkeken, valamint a 608 hrsz. -ú ingatlan előtt lévő – pozitív kifolyású, üzemelő kút. A

negyedik, az Alpári Gy. – Kálvin J. utcák kereszteződésében lévő már évek óta nem üzemel. Mind a négy kút közterületen helyezkedik el.

Az üzemelő kutak a következők:

<u>Kat. Szám</u>	<u>Hely</u>	<u>Talpmélység</u>	<u>Létesítés éve</u>
B-1	Bajcsy-Zs. u. 5.	193,0 m	1942.
B-4	Piac tér	197,0 m	1930.
B-5	Rákóczi u. 20.	193,5 m	1958.
Nem üzemelő kút:			
B-2	Vorosilov u. 3.	186,0 m	1942.

Javasoljuk a használaton kívül lévő kút eltömedékeléses megszüntetését a környék felszín alatti vízkészleteinek védelme érdekében.

Az üzemelő kutak lakossági igényt elégítenek ki, közülük kettő igényesen kialakított, a körülöttük lévő parkokkal együtt. A kutak állagmegóvásáról és környezetük rendezettségéről, tisztaságáról folyamatosan gondoskodni kell. A kutak körül a 10 m -es védőtávolságot távlatban is biztosítani kell.

A belterületen lévő többi kút kismélységű, az első vízadó rétegre telepítették, esetleg talajvízkút, melyet csak a kiskertek locsolására használnak.

Tiszasas közigazgatási területén 20,0 m az a mélységhatár, ameddig az 500 m³/év vízigényt meg nem haladó, házi vízigény kielégítését szolgáló kutak létesítése és üzemeltetése, valamint megszüntetése „a vízgazdálkodási hatósági jogkör gyakorlásáról” rendelkező 72/1996.(V.22.) Korm. rendelet 24. §. (1) bekezdés c) pontja alapján jegyzői engedélyezési feladat-, hatás-, és jogkör.

A település közigazgatási területén nincsen felszín alatti vízbázisnak meghatározott, vagy kijelölt védőterülete, így a felszín alatti vízkészletek védelme szempontjából – az artézi kutak védőterületétől eltekintve – nincs olyan terület, mely területhasználati korlátozás alá esik.

A védősáv határa a földbe fektetett vízvezeték felett a föld felszínéig, alatta 1,0 m mélységig, a vezeték mellett kétoldalt legalább 2 – 2 m széles területsáv.

A község régóta tervezi egy melegvizes fürdő létesítését. Ennek vízbázisául szolgáló hévízkút tervét a Vízkutató és Fúró Rt., Budapest készítette el. A kútból kitermelt vízzel egyenlőre csak egy kisebb termálfürdőt kívánnak ellátni, ami az első ütemben egy melegvizes-, egy úszó-, és egy gyermekmedencéből állna. A fürdő a későbbiekben az igényeknek megfelelően bővíthető lenne. A termálkút tervezett helye a 19 hrsz. -ú ingatlan, a templom melletti sportpálya. A keletkező csurgalékvíz a Sas – Csépa – Máma belvízcsatornán keresztül a Tiszába kerül.

(A község vízellátórendszerét, valamint az artézi kutak és a tervezett termálkút helyét a VK-2 számú rajz tartalmazza.)

1.2. Külterületi vízellátás

Tiszasas külterületén jelentősebb vízfogyasztó nincs.

A mezőgazdasági területek, majorok – a rajtuk lévő vízellátórendszerekkel együtt – a rendszerváltás előtt a Rákóczi Mg. Tsz. tulajdonában voltak. A majorok jelenleg a Tiszasasi „Rákóczi” Mezőgazdasági Szövetkezet (Sziki major), illetve magánszemély (Lápi major) tulajdonában vannak.

A külterületi vízellátást biztosító, többnyire pozitív kifolyású kutak a következők:

<u>Kat. Szám</u>	<u>Hely</u>	<u>Talpmélység</u>	<u>Létesítés éve</u>
K-6	Széki gulyakút	182,7 m	1936.
K-7	Nyárjási legelő I.	144,0 m	1954.
K-8	Nyárjási legelő II.	140,0 m	1958.
K-9	Kelemi rét	180,0 m	1925.
K-10	Szőlészet	203,0 m	1967.
K-11	volt gátórház	180,0 m	1972.
K-12	Sziki major	206,5 m	1973.

A fenti kutak védőterületének kialakítását, valamint a vízbázisok védelméről szóló 123/1997.(VII.18.) Korm. rendeletben foglaltak betartását a hatóságoknak rendszeresen ellenőrizni kell.

A meglévő vízellátórendszerek bővítését, illetve újak létesítését a KÖTI-VIFE engedélyezi, melyhez -igény szerint, a felszín alatti vízbázisok ismeretében,- a KÖTI-KÖVÍZIG szakértői javaslatot ad. Tervezéskor minden esetben -állattartó telep kialakításakor kiemelten- be kell tartani „a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízellátási létesítmények védelméről” szóló 123/1997.(VII.18.) Korm. rendelet előírásait.

(A majorokat, valamint az ivóvíz távvezeték nyomvonalát a VK-1 sz. -ú rajz tartalmazza.)

2. Szennyvízelvezetés, -tisztítás, -elhelyezés

2.1. Belterületi szennyvízelvezetés

Tiszasas, Csépa és Szelevény közös szennyvízelvezető és –tisztító rendszerrel rendelkezik.

A Csépán összegyűjtött szennyvizet a Szelevényről érkezővel együtt továbbítják a Tiszasas külterületén lévő szennyvíztisztító telepre, melyet szintén a Városi Víz és Kommunális Kft., Csongrád üzemeltet.

A településen keletkező kommunális szennyvizet elvezetésére elválasztott rendszerű, gravitációs szennyvízcsatorna hálózatot építettek ki.

A 14.021 fm csatornahálózat a következő gyűjtőcsatornákból és nyomóvezetésekből áll:

NA 200 KG PVC gravitációs gyűjtőcsatorna:	11.763 fm
NA 63 KPE nyomott gyűjtőcsatorna:	172 fm
NA 90 KPE nyomóvezeték:	220 fm
NA 110 KPE nyomóvezeték:	1.016 fm
NA 160 KPE nyomóvezeték:	850 fm

A belterületen minden teleknél biztosított a rákötési lehetőség, melyek száma összesen: 702 db gravitációs és 8 db nyomott. A lakásoknak több mint 50 % -a csatlakozott rá a szennyvízcsatorna hálózatra. Távlati cél a 100 %-os arány megközelítése.

Tiszasason 4 db átemelő épült, három közbenső- és egy végátemelő, melyek a következő helyeken találhatóak:

IV.sz. átemelő:	Május 1. u. – Attila u. sarok
III. sz. átemelő:	Rákóczi u. – Kálvin u. sarok
II. sz. átemelő:	Kossuth L. – Petőfi S. u. kereszteződése
I. sz. végátemelő	Rákóczi F. – Bocskai u. kereszteződése

A végátemelőből nyomóvezetéken jut a település összes szennyvize a szennyvíztisztító telepre.

A tervezett lakóterületeken keletkező szennyvizet a szennyvíztisztító telep tudja fogadni, a meglévő hálózatra a rácsatlakozás, ahol lehet, gravitációsan, a többi helyen nyomott rendszerrel oldható meg.

A tervezett termálfürdő szociális szennyvizet javasoljuk a IV. számú átemelőbe bevezetni.

A talaj- és talajvíz védelme érdekében kommunális szennyvíz belterületen csak közcsatornába vezethető. Szennyvíz nem befogadóba történő bevezetése (szikkasztása) esetén a 33/2000. (III.17.) Korm. rendelet előírásai az irányadók.

(A község szennyvízcsatorna-hálózatát és az átemelők helyét a VK-3 számú rajz tartalmazza.)

2.2. Külterületi szennyvíztisztítás és -elhelyezés

A Tiszasason összegyűjtött szennyvizet a Tiszasasi I. számú átemelőből, a Szelevényben és Csépan keletkezett szennyvizet pedig a Csépai III. számú átemelőből továbbítják a Tiszasas külterületén létesített szennyvíztisztító telepre.

A szennyvíztisztító telep kapacitása: 390 m³/d csatornán érkező kommunális szennyvíz és 10 m³/d települési folyékony hulladék. A szennyvíztisztítási technológia: eleveniszapos biológiai tisztítás, nitrifikációval, denitrifikációval és biológiai foszfor-eltávolítással.

A tisztítótelep alapvetően automatikus üzemmódban üzemel.

A Tiszasasról és Cséparól nyomóvezetéken érkező szennyvíz a mechanikai tisztítású rácstra, innen a gépi homokfogóra, majd a légbefúvásos uszadékfogóra jut. A kombinált eleveniszapos medencében mélylégbefúvásos levegőztetés és gépi keverés mellett történik meg a biológiai lebontás. Az utóülepítő terekből a tisztított szennyvíz a telepi átemelőbe, innen NA 160 KM-PVC nyomóvezetéken keresztül a befogadó Tisza folyóba jut. Vízminőségi kategória:V.

A töltéskeresztezés helye: Tisza bp. 12+511 tkm szelvény.

Az árvédelmi töltés keresztezési szintje: 86,77 mBf. (LNV).

A Tisza folyóba történő bevezetés helye: 257,6 fkm.

A befogadóba bocsátandó tisztított szennyvízzel kapcsolatosan a 220/2004. (VII.21.) Korm. rendelet, „a felszíni vizek minőségének védelméről” az alkalmazandók.

A szennyvíztisztító telepen keletkező napi ~0,4 m³ víztelenített iszap a települési hulladéklerakó telepen kerül elhelyezésre. Távolatban a települési hulladéklerakóban lerakott, biológiailag lebomló szervesanyag - tartalmat csökkenteni kell, ezért javasoljuk a szennyvíziszap mezőgazdasági területen történő elhelyezését.

A szennyvíztisztító telep védőtávolsága megfelel a 253/1997. Korm. rendelet függeléke szerint az adott technológiájú, kialakítású és kapacitású szennyvíztisztító telepre előírt min. 150 m -nek.

A külterületi tanyákon, majorokban jelentősebb mennyiségű szennyvíz nem keletkezik. A főleg szociális jellegű szennyvizet szikkasztják, esetleg gyűjtik és szippantókocsival a szennyvíztisztító telep szippantott szennyvíz fogadó műtárgyába szállítják.

Az állattartás során keletkező trágya, trágyalé, hígtrágya, továbbá a trágyatárolók csurgalékvizet elhelyezésével kapcsolatban be kell tartani a 49/2001.(IV.3.) Korm. rendelet előírásait, ezek települési szennyvíztisztító telepre, illetve leürítőhelyre történő szállítása tilos. A felszíni- és a felszín alatti vizek védelmét szolgáló intézkedések betartását a hatóságoknak (környezetvédelmi, vízügyi, építésügyi) folyamatosan ellenőrizni kell.

(A külterületi szennyvíz nyomóvezetékek a VK-1 számú rajzon láthatók.)

3. Vízrendezés, vízhasznosítás

Tiszásas község bel- és a külterülete a KÖTI-KÖVÍZIG 66/d Tőkefoki belvízöblözetébe tartozik.

Az öblözet főbefogadója a Hármas - Körös.

A község kül- és belterületéről elvezetett vizeket a Sas - Csépa - Mára belvíz - főcsatorna gyűjti össze és szállítja a Gyova - Mámai Holt - Tiszába, majd a Holt - Tiszára kapcsolódó Mára - Tőkefoki csatornán keresztül a Hármas - Körösbe gravitációs (Tőkefoki zsilip), illetve - a főbefogadó magas vízállása esetén - szivattyús (Tőkefoki szivattyútelep) megoldással.

A község a Sas - Csépa - Mára belvízcsatorna É -i oldalán terül el. Fekvése viszonylag magas. Az egész község D -i irányba, a csatorna felé lejt, így ez a belterületi vizek befogadója.

A belterületen nagy szintkülönbségek nincsenek, hirtelen terepesés a Sas - Csépa - Mára csatorna közelében van.

A település egy részén vízjogi engedély alapján üzemelő csapadékvíz elvezető rendszer található. Két különálló rendszer létesült.

Az egyik a Petőfi u. - Vöröshadsereg u. rendszeren keresztül a Sas - Csépa - Máma belvízcsatorna 7+040 m szelvényébe, a másik a Deák F. – Kossuth u. rendszeren keresztül a csatorna 6+650 m szelvényébe csatlakozik be.

A megépített 2.313 m hosszúságú csapadékvíz-elvezető rendszer nagy része –1.878 m - nyílt árok, 435 m - es szakaszon pedig zárt csatorna. Utóbbinál időnként adódnak is gondok, ami karbantartási hibából, feliszapolódásból adódhat.

A Május 1. utca középső részén is megoldották a csapadékvíz elvezetését: Ny -i irányba vezet ki a külterületre egy árok, amely a Lápi majorba vivő útig engedi a vizek folyását. Mivel az út alatti átvezetés és a Mámai csatornába való bekötés nincs kialakítva, így a kivezetett vizek belvízfoltként pangnak.

A település többi részén csupán szikkasztó árkok – vagy még azok sem – találhatók.

Javasoljuk a település egészére a vízvezető rendszer felmérését, megtervezését, a meglévő rendszerekhez való kapcsolását.

A csatornahálózat kiépítéséig a meglévő, vagy nyomokban fellelhető csatornákat ki kell kotorni, az áterezeket kitakarítani, szükség esetén helyre kell állítani. A belvízcsatornák, vízvezető árkok folyamatos karbantartásáról a későbbiekben is gondoskodni kell.

Jellemző belvízveszélyes terület a Mámai csatorna körüli terület, valamint a község és az árvízvédelmi töltés közötti terület. A belvízcsatornáktól távolabb eső területekről a belvizet csak szivattyúsan lehet eltávolítani.

Tiszásas község területéhez tartozik a Gyova - Mámai Holt – Tisza egy része, melynek hasznosítása a horgászatra korlátozódik. Megközelítése a településről körülményes, kerülő úton, a Tiszaugi hídon keresztül lehetséges.

Tiszásas külterületén jelentősebb öntözéses vízhasznosítás nincs, csupán kis mélységű kutakból történő vízhasználat.

Lakóterület belterületbe vonása csak a terület teljes közművesítése és csapadékvíz elvezető rendszerének kiépítése után javasolt.

A belterületi és külterületi vízrendezési hálózatok összhangját biztosítani kell.

A belterületi mélyfekvésű területeket meg kell vizsgálni, ha kell építési tilalmat kell bevezetni, vagy a megfelelő védelmi rendszert ki kell építeni, a javaslatnak megfelelően.

A helyi vízkárok elhárítására vonatkozó intézkedéseket a 10 / 1997 (VII.17.) KHVM rendelet előírásai szerint készített védelmi tervben kell meghatározni.

(A belvízcsatornákat, a Tiszát és annak holtágát, valamint a 2000. évi, legnagyobb elöntéseket, belvízveszélyes területeket a VK-1 számú rajzon tüntettük fel. A község belterületi vízvezető rendszere a VK-4 számú rajzon található.)

4. Árvízvédelem

Tiszásas árvízvédelmi szempontból a KÖTI-KÖVÍZIG 10.05. árvízvédelmi szakaszát érinti, a Tisza bp. 11+520 – 19+340 tkm között.

A 2.86 –os Köröszugi árvízi öblözethez tartozik.

Mértékadó árvízszint: Tisza 86,10-86,30 mBf.

Legnagyobb árvízszint: Tisza 86,70-86,90 mBf.

A fővédvonal mentén a mentett oldal végig fakadóvízes, ezért be kell tartani a 46/1999.

Korm. rendelet idevonatkozó előírásait.

a, Mértékadó árvízmerce a Tisza áradása esetén:

Szolnoki vízmérce, helye: Tisza folyó 334,6 fkm, „0” pontja 78,78 mBf.

- Mértékadó árvízszint (MÁSZ): 88,39 mBf.

- Legkisebb vízszint (LKV): -277 cm

- Legnagyobb vízszint (LNV): 1041 cm

- Elrendelési vízszintek:

I. fok 650 cm

II. fok 750 cm

III. fok 800 cm

b, Mértékadó árvízmerce a Hármas - Körös áradása esetén:

Szarvasi vízmérce, helye: Hármas - Körös 53,7 fkm, „0” pontja 77,26 mBf.

- Mértékadó árvízszint (MÁSZ): 86,00 mBf.

- Legkisebb vízszint (LKV): -136 cm

- Legnagyobb vízszint (LNV): 954 cm

- Elrendelési vízszintek:

I. fok 600 cm

II. fok 700 cm

III. fok 800 cm

A tiszasasi gátörjárás Tisza bal part 12+500-21+100 tkm –ig. vízmérce helye 15+143 tkm „0” pontja 77,19 mBf. Legnagyobb árvízszint 980 cm (2006.04.22.).

A 2000. évi nagy tiszai árvízkor itt, a Tisza 14+710 tkm -es szelvényében volt Közép-Európa legnagyobb buzgárja, melynél a védekezéshez 17.000 db homokzsákokat használtak fel. Az árvíz emlékére a községben emlékművet állítottak, egy csobogót, a buzgár méretarányos, kicsinyített mását.

Az árvízvédelmi fejlesztési elképzeléseket „A Vásárhelyi terv továbbfejlesztése” (hullámtéri lefolyási sávok kialakítása, hullámtér - rendezés, övzátonyok bontása) és a Fejlesztési terv tartalmazza.

A magassági és az állékonysági hiányok megszüntetése érdekében a töltés erősítése, magasítása szükséges a következő helyeken: 11+520 – 18+700 tkm között.

A Tisza töltése elsőrendű árvízvédelmi töltés, ezért a 4/1981. (IV.4.) OVH. rendelkezés 123. §. idevonatkozó részeit be kell tartani, melyek a következők:

- Az elsőrendű árvízvédelmi töltést, valamint annak védősávjait a töltéslábtól mért 10 – 10 m szélességben szabadon kell hagyni, építési tilalommal kell védeni.
- Az árvízvédelmi fővédvonal mentén a hullámtéren a lábvonaltól számított 60 m –en, a mentett oldalon pedig 110 m –en belül anyagödröt nyitni nem szabad, csak a vízügyi hatóság külön engedélyével , amennyiben a kérelmező által elvégzett talajmechanikai, illetve szivárgási vizsgálat eredménye bizonyítja, hogy a beavatkozás nem veszélyezteti az árvízbiztonságot.
- A védősávon belül semmilyen új létesítmény nem építhető, a védősávba eső meglévő épületek nem bővíthetők.

A Tisza folyót és hullámterét, valamint a Tisza árvízvédelmi töltését és annak védősávjait érintő tevékenység tervezési szakaszában a KÖTI - KÖVÍZIG Árvízvédelmi és Folyószabályozási Osztályával egyeztetést kell tartani, az egyeztetés alapján készült engedélyes terveket meg kell küldeni a Közép – Tisza vidéki Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség részére a vízjogi engedélyezési eljárás lefolytatására.

Amennyiben a beavatkozás KÖTI – KÖVÍZIG kezelésű területet is érint, úgy az Igazgatási Osztály kezelői hozzájárulása is szükséges, melyet meg kell kérni.

A Tisza hullámterének és parti sávjának, vízjárta valamint fakadóvízes területek hasznosítása a 21/2006. (I. 31.) számú kormányrendelet figyelembevételével, és „A Vásárhelyi terv továbbfejlesztésé”-vel összhangban történhet.

3.3. Energiaközművesítési javaslat

Elektromos ellátás:

A 20 kV -os hálózat az energiaellátást a Kunszentmártoni alállomástól kapja. A közigazgatási területen a transzformátor állomások ellátására 20 kV -os, míg a közvilágítás és a lakossági fogyasztás biztosításához 1 kV -os hálózat épült ki.

A megépült 20 kV -os rendszer maradéktalanul biztosítja a település energiaellátását.

A belterületi 1 kV -os elektromos rendszer döntő többségében légvezetékes kiépítésű. A közvilágítási hálózat korszerűsítése megtörtént. A hálózat TITÁSZ tulajdonban van. A belterületen üzemelő közvilágítási lámpák az alábbiak:

1 x 36 W -os Compact fénycső	153 db
1 x 70 W -os NA lámpa	31 db

A 20 kV -os hálózat kül- és belterületi transzformátor állomásai, mely az 1 kV -os rendszerek részére biztosít energiaellátást, a közműterképeken feltüntettük, azonosíthatóságuk érdekében számjellel láttuk el őket, tételes TITÁSZ nyilvántartás szerinti megnevezéssel felsorolásuk az alábbi:

1. Kossuth Lajos út	OTR 20/400
2. Gátórház	OTR 20/400
3. Vöröshadsereg út 1.	OTR 20/400
4. Bodoglári	OTR 20/400
5. Önkormányzati földek	OTR 20/63
6. Szennyvíztisztító	OTR 20/400
7. Május 1. út	OTR 20/400
8. Tiszasasi Tsz Sziki tanya	BOTR 20/400
9. Vöröshadsereg út	OTR 20/400
10. Tiszasasi TSZ Lápi tanya	FOTR 20/125

Védőtávolságok:

20/04 transzformátor állomás esetén, a belterületen 2,5 m
0,4 kV -os csupasz szabadvezeték kül- és belterületen 1 m
0,4 kV -os szigetelt szabadvezeték kül- és belterületen 0,5 m
0,4 kV -os földkábel kül- és belterületen 1,0 m

A településfejlesztési koncepció alapján a tervezett bel- és külterületi fejlesztéseket a térképen ábrázoltuk, ezek energiaellátása részben a meglévő transzformátor állomásokról, ill. a meglévő 20 kV -os hálózatról lecsatlakoztatva új transzformátor állomások létesítésével valósítható meg.

A tervezett transzformátor állomásokat külön jelzéssel a térképen feltüntettük.

Az állomások típusát és teljesítményét a konkrét fejlesztési igény birtokában az áramszolgáltató fogja meghatározni a konkrét telepítési hellyel együtt.

Gázellátás:

A nagy - középnyomású gázvezeték Csépa felől érkezik a közigazgatási határra, ahol FIORENTÍNI típusú gázfogadó állomás található a belterület északi határán a Tiszaugi út mellett. Ezek nyomvonalát és helyét a bel- és külterületi térképen feltüntettük.

A településen 346 db lakossági fogyasztó található. 0 - 20 m³ közötti fogyasztó 6 db van nyilvántartva.

A belterületi gázelosztó hálózat 4 bar -os középnyomású rendszer. Új építésű, KPE anyagú, az igényeknek megfelelően bővíthető. Nyomásviszony problémák nincsenek.

A rendszer üzemeltetője a TIGÁZ Zrt.

Vezeték	Védőtávolság
Középnyomású vezeték	4,0 m lakóépülettől 1,0 m szennyvíz vezetéktől 0,7 m vízvezetéktől 2,0 m üreges föld alatti műtárgytól 1,0 m telefon földkábelből
Nagy - középnyomású vezeték	9,0 m lakóépülettől Más közművektől közmű üzemeltetői előírás szerint

A településfejlesztési koncepció alapján a bel- és külterületi fejlesztések gázenergiával való ellátását a tervlapokon feltüntettük, úgy mint tervezett gázvezeték létesítést. A vezetékek keresztmetszetét a gázigény birtokában a beruházás megkezdése előtt gázszolgáltató határozza meg.

CH kutak:

A közigazgatási területen lezárt kút nincs.

Új utcanyitás, telekkiosztás építési engedély kiadásánál illetve egyéb közmű létesítésénél figyelembe kell venni az MSZ 7048 / 3 – 83 illetve az azt módosító Szabványügyi Közlöny 2002. Augusztus 01. (SZ.K.8.) számában közzétetteket, továbbá az MSZ 7487 / 2 – 80 szabványokban foglaltakat.

3.4. Hírközlési javaslat

Telefonellátás:

a./ Helyközi hálózat:

A helyközi telefon gerincvezeték Csépa település felől a közúttal párhuzamosan haladva éri el a belterületet. A postahivatalt érintve a főutca mellett, majd a külterületen a közúttal párhuzamosan az út jobb oldalán halad Tiszaug felé. A vezeték típusa FV 5 x 2 fénykábel.

b./ helyi hálózat:

A helyi hálózat központja a Fő út 58. szám alatti posta épületben van. A helyi hálózat kábel és légvezetékes rendszerű, 313 helyi előfizetőt tartalmaz. A telefonközpont a helyi igényeket kielégíti és bővíthető. A hálózat jelenlegi tulajdonosa az MATÁV RT. A településen 4 db nyilvános telefonállomás üzemel a településen, amely kielégíti a szükséges igényeket.

Ezek helyei: Fő út 58,
Polgármesteri Hivatal előtt
Kossuth út 17.
Rákóczi út 1.

c./ kábel nélküli telefonellátás:

A település közigazgatási területén, a belterületi határon jelenleg folyamatban van PANNON rendszerű átjátszó torony megvalósítása, a Szőlőhegyi úttól északra.

Tervek elkészültek, lakossági tiltakozás miatt a megvalósítás leállt. A torony részére új terület biztosítása szükséges.

d./ mikrohullámú rendszer:

A településen mikrohullámú rendszer következtében az építés szabályozását megkövetelő védősáv nincs.

Védőtávolság:

Telefon földkábel kábeltelevízió földkábeltől 0,5 m.

Telefon földkábel minden más létesítménytől általánosan 2,0 m.

Kábel televízió:

A településen légvezetékes kábeltelevíziós hálózat nincs.

Az elektronikus hírközlési építmények vonatkozásában a 2003. évi C. törvény 94.§. (1) alapján: „a településtervezésénél, rendezésénél utak és közművek építésénél, korszerűsítésénél, egyéb építmények és más létesítmények megvalósításánál, felújításánál – a külön jogszabályban meghatározott módon – biztosítani kell az elektronikus hírközlési építmények elhelyezésének lehetőségét.”

A postai létesítmények vonatkozásában pedig a 2003. évi CI. törvény 40.§. (1) alapján: „a településtervezésénél, rendezésénél utak és közművek építésénél, korszerűsítésénél, egyéb építmények és más létesítmények megvalósításánál, felújításánál – a külön jogszabályban meghatározott módon – biztosítani kell a postai létesítmények elhelyezésének lehetőségét.”

3.5. Környezetalakítási javaslat

1. HULLADÉK GAZDÁLKODÁS

Hulladékgyűjtési tervet készítettek.

A hulladék gazdálkodás körébe tartozik a **települési szilárd kommunális hulladék**

(szemét), a **folyékony kommunális hulladék** (szennyvíz) gyűjtése és elhelyezése.

A település egykori kommunális hulladéklerakója (058/5 hrsz.) volt agyaggödör területén található, már nem működik.

A kommunális szilárd hulladék a Szelevényi regionális szilárd hulladéklerakóba kerül, mely 2000 óta működik.

A szilárd kommunális hulladék gyűjtése: 120 l -es szemétyűjtő konténerekben, elszállítása, heti rendszerességgel történik.

Az éves szinten keletkező kommunális szilárd hulladék mennyisége megközelítőleg: 650 tonna. A Szelevényi regionális szilárd hulladéklerakó üzemeltetője: **REMONDIS Kft.**

9/2000. (VIII. 01.) számú önkormányzati rendelet foglalkozik a település szilárd hulladékkal kapcsolatos helyi közszolgáltatással és köztisztasággal.

Építési-bontási hulladék keletkezése jelentéktelen, az esetlegesen keletkező minimális mennyiségű hulladék a Szelevényi lerakóba kerül elhelyezésre.

A kommunális hulladék összetételére vizsgálatokat nem végeztek. Általában a vegyes kommunális hulladék papírt, üveget, fémeket, műanyagot, szerves anyagokat tartalmaz. Jellemzően a szerves anyagokat tartalmazó hulladék mennyisége a legnagyobb.

A települési hulladékok hasznosítható komponenseinek **szelektív gyűjtésére** szolgáló hulladékgyűjtő szigetek (2 db) kijelölése megtörtént. (Pályázat útján nyertek támogatást.)

A település belterületén a transzformátor állomás (498 hrsz.) és az orvosi rendelő közelében (512 hrsz.) helyezik ki a gyűjtőedényzeteket.

A termelésből származó termelési veszélyes hulladék keletkezése Tiszasason nem jellemző, mivel ipari tevékenységet a településen jelenleg nem folytatnak.

A fejlesztési elképzelések szerint két terület javasolható ipari területként történő hasznosításra, (hrsz.: 0109/2, 054/4).

Hulladékgazdálkodási szempontból a következő jogszabályok előírásait kell figyelembe venni:

- 2003. évi CXX. törvény, amely módosította az 1995. LIII. tv. -t (a környezet védelmének általános szabályai) és a 2000. évi XLIII. tv. -t (a hulladékgazdálkodásról),
- 213/2001 (XI. 14.) Korm. rendelet, 5/2002 (X.29.) KvVM rendelet (települési hulladék gyűjtő sziget és hulladék gyűjtő udvar kijelölése és kialakítása),
- **20/2006. (IV. 5.) KvVM rendelet, amely hatályon kívül helyezte a 22/2001 (X. 10.) KöM rendelet.**

A korszerű hulladék gazdálkodás feltételeinek a megteremtése is része lesz a települési környezetvédelmi programnak.

Jelenleg gondot jelent a nagy mennyiségben keletkező elhasznált fólia és a fóliák alól kikerülő növényi hulladék elszállítása.

2. VÍZ - TALAJVÉDELEM

Tiszasas 100 %- ban csatornázott.

Tiszasason épült meg a kistérségi szennyvíztisztító telep. (054/2 hrsz.)

Vízminőség védelmi szempontból a település területén keletkező szennyvizek minőségének közcsatornára vezetés esetén meg kell felelnie a 204/2001 (X. 26.) Korm. rendeletben meghatározott kibocsátási határértékeknek.

Jelenleg a településen folyékony hulladékok elhelyezése a kistérségi szennyvíztisztító telepen, illetve az ahhoz tartozó leürítő helyen megoldott.

A szennyvíztisztító telepen keletkező szennyvíziszap hasznosítását az 50/2001. (IV. 3.) Korm. rendelet előírásainak megfelelően kell végezni.

A felszín alatti vizek védelme érdekében meg kell tiltani a szennyvizek, szennyvízszikkasztókba, használaton kívüli ásott kutakba való eresztését.

Külterületen a telek tulajdonosa köteles gondoskodni a keletkező szennyvíz, trágya és a keletkező hulladékok tárolásáról és előírás szerinti elszállításáról.

3. LEVEGŐ TISZTASÁG VÉDELEM:

Ipari tevékenységből nem származik levegő-tisztaságvédelmi jogszabály által előírt határértéket meghaladó káros légszennyező anyag kibocsátás.

A településen imisszió (légszennyezettség) mérő állomás nem működik.

Tiszasason a közlekedésből származó légszennyezés nem meghatározó.

A település ellátását biztosító járművek száma naponta átlagosan: 25-30 db.
A mezőgazdasági járművek mozgása tavasztól – őszig jellemző.

Tömegközlekedési eszköz a távolsági busz. (4 pár járat/nap)
Vasútvonal van. (Kecskemét, Kunszentmárton)

Tiszasason a vezetékes gázellátás megoldott.

A település háztartásainak fűtése jellemzően gázzal, kisebb mértékben vegyes tüzeléssel történik. (A külterületi Szik major (hrs.: 0107/1) gázellátása nincs megoldva.)

A levegő védelmével kapcsolatos egyes szabályokról szóló 21/2001. (II. 14.) Korm. rendelet 2001. július 1. óta hatályos.

Levegőtisztaság védelmi helyi önkormányzati rendelet nincs.

4/2002 (X. 7.) KvVM rendelet a légszennyezettségi agglomerációk és zónák kijelöléséről és a 14/2001 (V. 9.) KöM – EüM – FVM együttes rendelet előírásait is figyelembe kell venni a fejlesztési koncepcióban szereplő tervezett új lakóterület, iparterület kijelölése és kialakítása során.

Bűz forrása lehet az állattartás.

Állattartási önkormányzati rendelet nincs.

Állattartó telep:

Csernák András telepe:
(külterület, hrsz.: 07/1.)
Fő tevékenység: állattartás, legeltetés
Juh: 300 - 400 db, ló: 25 - 30 db, tehén: 6 - 8 db.

Az állattartó telep a Lápi major területén helyezkedik el. Közelében lakóház nincs, bűzre vonatkozó panaszok nem érkeztek az önkormányzat felé.

Az állattartás a levegő tisztaságvédelmi szempontokon kívül a **talaj védelemmel** is szorosan összefügg.

A település területén csak olyan állattartó telep létesíthető és üzemeltethető, ahol a keletkező trágya kezelése, ártalmatlanítása megoldott, a 49/2001 (IV. 3.) Korm. rendelet alapján.

Az állattartó telepek tevékenységük folyamán tovább terhelik a környezetüket.
A nem megfelelően kezelt hígtrágya a talaj mellett káros hatással van a vizekre és a levegőre is.

4. ZAJVÉDELLEM

Települési zajforrások:

Közlekedés,
Ipar,
Kereskedelem,
Szórakozás,
Építkezés,
Háztartási tevékenység.

A zajhatástól védendők az emberi tartózkodásra szolgáló épületek, közterületek.
A rendezési terv készítése során fontos szempont, a területi funkciók, telepítések olyan meghatározása, hogy a megengedett határérték feletti zajterhelés ne keletkezzen.

A különböző tevékenyből származó zajok és rezgések megengedett határértékeit

a 8/2002 (III. 22.) KöM – EüM. sz. együttes rendelet tartalmazza.
Ez a rendelet a hatályos építési területi besorolások alapján írja elő az egyes területi kategóriákban betartandó zaj határértékeket.

Tiszasason különleges zajvédelmi övezetek nincsenek kijelölve.

A településen zajszint mérések nem történtek.
Zaj szempontjából a település közlekedési forgalma nem jelentős, nem meghatározó.

Ipari tevékenység nincs.

Kereskedelmi, szórakoztatási, vendéglátó egységek:

3 db vegyes bolt. (élelmiszer, vegyi áru)
1 db presszó (Itt működik a Discó)
1 db „100 Ft-os „bolt
2 db zöldségbolt
4 db takarmánybolt,
1 db kocsmá,
1 db italbolt,
1 db iparcikkbolt,
1 db TŰZÉP telep.

A kereskedelmi egységekkel összefüggésben jelentkező zaj minimális, nem meghatározó, panasz nem érkezett.

A szórakozásból származó zaj meghatározó forrása az egyetlen helyen, hetente hétvégeken tartott DISCÓ működéséből származik, panasz ezzel kapcsolatban rendszeresen érkeznek.

Szállás, fizető-vendégszolgálat nincs.

Üdülő terület, nyaraló nincs.

Strand, kemping nincs.

Mozi nincs.

Tornacsarnok nincs.

Piac nincs.

Építkezésből, bontásból származó zaj nincs.

Háztartási tevékenységből nem származik meghatározó zaj.

Tiszasas helyi zajvédelmi rendelettel nem rendelkezik.

Javasolt települési zaj- és rezgésvédelmi rendelet megalkotása, a lakosság zaj- és rezgésvédelméhez szükséges intézkedések megalkotása.

Zajvédelmi szempontból javasolt, zajterhelési alapállapot vizsgálat:

- **Új lakó, -üdülőterület kijelölésére történő javaslattétel esetén, ha az érintett terület közelében 300 m-en belül országos közút, vasút, repülőtér, iparterület található, illetve a település belső forgalmától származó közlekedés meghaladja a 3000 jármű/ nap értéket.**
- **Új iparterület, logisztikai központ, bevásárlóközpont, busz, vasúti pályaudvar kijelölése esetén. Ezeknél külön kell vizsgálni az odavezető út forgalmi viszonyaiban bekövetkező változásokat, ha az védendő területet érint.**
- **Ha a forgalmi viszonyok lényeges megváltozásával járó forgalom átszervezések történnek.**

Amennyiben lakóterületből gazdasági területet hoznak létre, javasolt a rendezési tervben mindazokat az előírásokat meghatározni, melyek biztosítják, hogy a tevékenység a környezetet zajvédelmi szempontból ne zavarja.

5. KÜLTERÜLETI TELEPHELYEK:

Tiszasas összes területe: 2879 ha.

A művelési ág szerinti megoszlása:

	ha	
Szántó:	1562	
Gyep:	289	
Nádas:	13	
Erdő:	407	
Szőlő:	156	
Gyümölcsös:	26	
Kivett:	426 (132 ha belterület + 294 ha külterület)	
Összesen:	<u>2879 ha</u>	

A külterületi mezőgazdasági földterületek vetés szerkezete: szabadföldi növénytermesztés. (búza, őszi árpa, napraforgó, lucerna, kukorica, paprika, paradicsom)
Jellemző a szőlőtermesztés és a fóliakertészet.

Telephelyek:

1. Szik major (hrsz.: 0107/1)
tevékenység: terményszárítás, tárolás
2. Lápi major (hrsz.: 07/1)
tevékenység: állattartás, legeltetés

Az állattartással foglalkozó telep megnevezését a 2. pontban szereplő levegő-tisztaság védelmi rész is tartalmazza.

6. KÖRNYEZETALAKÍTÁS

A község igazgatási területére tervezett fejlesztéseknek a meglévő és kialakítani kívánt területi funkciókkal összhangban kell lenniük, hogy a tervben egymásrahatásukkal biztosítsák a környezet tudatos, racionális alakítását, mindenekelőtt szem előtt tartva – gazdasági szempontok alapján is – a környezet védelmét.

Az épített környezet kihat a természeti környezetre, a terv célja olyan területfelhasználás kijelölése, amely pozitív visszahatással lehet az adott területre.

A Szik major mellé tervezett iparterület mindenekelőtt a mezőgazdasági feldolgozóiparok (savanyítóüzem, borászat - palackozóüzem, stb.) megtelepülését szorgalmazza, ennek megfelelő alapot nyújt a környezetében elhelyezkedő hasonló funkciójú telephely, a közlekedési infrastruktúrák, közművek megléte, a bővítésre szánt szőlőterületek és jó minőségű szántóterületek.

A Csépai út mellé tervezett iparterület szintén rendelkezik az infrastrukturális ellátottsághoz szükséges alapokkal, a főút mellett való elhelyezkedése és a belterülettől való megfelelő távolsága miatt a „zavaróbb” hatású iparok megtelepülése sem terheli a környezetet jelentős

mértékben. Szomszédságában helyezkedik el a meglévő regionális szerepkörű szennyvíztisztító mű.

A már korábban bezárt, és megszüntetett szeméttelep területére tervezett erdőterület, az iparterületek területe mentén kialakítandó erdősávok, új erdőterületek kialakítása, a természetvédelmi területek bővítése elősegíti a természetközeli állapotok megőrzését, az ökológiai egyensúly visszaállítását, az egészséges környezet kialakítását és védelmét.

Tervezett idegenforgalmi célú terület kijelölése a kül- és belterület határán ésszerű tájhasználatot eredményez a turisztikai lehetőségek kiaknázásának lehetősége érdekében (termálturizmus, kemping, szabadidős tevékenységek, stb.).

Új települési zöldfelületek kijelölése (kegyeleti park, közpark), elősegíti a mikroklíma javítását, a zöldfelületi mutató növekedését, ezúton is az egészségesebb környezet megvalósítását tartva szem előtt.

A tervezett – kis környezeti terheléssel járó – kereskedelmi, szolgáltató gazdasági terület a jelenleg is hasonló funkciókkal üzemelő vállalkozások (Tüzép – telep, élelmiszerbolt) szomszédságában kerül kijelölésre, így ezek egymást erősítve, a szolgáltatási szektor színvonalának növelésével segítik elő a település fejlődését.

A távlatokban megjelenő lakóterületi fejlesztési igények kielégítése tervezett belterületbe vonás révén gyengébb minőségű termőterület kivonásával történik, amely nem az értékes szántóterület rovására valósul meg.

A meglévő – hagyományokkal is bíró – épített művi értékek védelmével, megóvásával, illetőleg erre történő elősegítésével (műemlékvédelem, helyi védelem) az épített környezet visszahatása pozitív értéként jelenik meg a település életében.

3.6. Tájrendezési javaslat

Táj- és természetvédelem

Tiszasas Jász – Nagykun – Szolnok megye délnyugati részén, a Tisza-zugban helyezkedik el. A település határos Bács – Kiskun és Csongrád megyékkel. Vasútvonal köti össze Kecskeméttel és Kunszentmártonnal. Az országos „vérkeringésbe” a 44. Sz közlekedési út a 4511 sz. összekötő úttal Tiszaugon keresztül a kapcsolja be a települést. Az észak, dél keleti irányba induló mellékutak a szomszédos községekkel – Tiszaug, Csépa - kötik össze Tiszasast. A települést nyugatról a Tisza határolja, így a külterület egy részét a jó időben Tiszaugról a nyári gáton, egyébként Tiszaalpár községen keresztül lehet megközelíteni.

Tiszasas külterületének tájvizsgálata

Tiszasas külterületét változatos tájhasználat jellemzi. A települést két részre osztja a Tisza, melynek mentén jelentős természet közeli területek maradtak meg.

A Kelemi részen a jellemző tájhasználat a szántó és a gazdasági erdő. A települést nyugatról a Kelemi Holt-Tisza határolja. A Tiszai nyári gát nincs helyre állítva, magas vízállásnál vízzel borított, nem lehet termelni.

A településtől északra a Tisza és a tiszaugi út közötti területen – a Láp gyepen - jellemzően természetközeli gyepgazdálkodás folyik. A Lápi major használói a Hortobágyi Nemzeti Parktól bérlik a gyepterületet legeltetésre.

Tiszásas délnyugati és déli területein meghatározó a szántó művelés, melyet a belterülettel határos részekben fölhasznált kergeszántás tarkít. A mezőgazdaságilag művelt területek jellemző kultúrái a búza, őszi árpa, kukorica és a cukorrépa. A fölhasznált területeken káposzta, karfiol, paprika és paradicsomtermesztés folyik.

A Csépai út mentén 2 nyersanyag kitermelésből eredő tájseb található, mely pionír és ruderalis növényzettel erősen benőtt, cserjésedési stádiumban van.

A vasúttól keletre található területen szántó, gyep és szőlő-gyümölcs területek találhatók.

A település északnyugati részén egybefüggő szőlő-gyümölcs terület található.

A szőlő – gyümölcs területek és a belterület között, ex - lege védett Szikes tavak természeti területek találhatók, melyen gyepgazdálkodás, míg a nyersanyag kitermelés következtében visszamaradt tavon vadkacsa nevelés folyik.

A település külterületén a különböző tájhasználatok tömbösen helyezkednek el. A gyep területek megmaradt erdősávokkal és cserjés területekkel alkotnak mozaikos foltokat.

A település külterülete Duna hordalékkúpján kialakult terület. A Kiskunságtól a Tisza az óholocén korban vágta el. A belterület 2-3 méter magas üledékdombra települt, így a külterületről jól látható.

Mezőgazdasági tájhasználat Tiszásas külterületén nagyrészt szántóföldi művelést, rét-és legelő gazdálkodást, erdőművelést foglal magába. A település mezőgazdaságát meghatározza az itt fellelhető természetes vízfolyás, az áradásokban gazdag, kötött – réti csernozjom és szikesedésre hajlamos, mészlepedékes csernozjom talaj.

A tiszásasi táj őshonos növényzete az Alföldi flóraidék Tiszántúli flórajárásába sorolható. Jellegzetes természetes erdőtársulásai a természetes vízfolyások, árkok mentén a fehérfüzes liget erdők, tölgy – kőris – szil ligeterdők, sziki tölgyesek és a tatárjuharos lösztölgyesek.

Az erdészeti hasznosított területeken elsődlegesen fiatal lágy és keménylombos erdők találhatók.

A Kelemi Holt-Tisza öblében 40-50 éves telepített erdők faállományának összetétele hasonlít a vidék fent említett természetes erdőtársulásainak fajösszetételére. (Magas kőris *Fraxinus excelsior* -kocsányos tölgy *Quercus petraea* - ezüstfa *Elaeagnus angustifolia* és fehérfűz *Salix alba*, illetve magas kőris *Fraxinus excelsior* - korai juhar *Acer campestre* - szürkenyár *Populus tremula* elegyes erdők)

Tiszásas külterületén 2 major, a Lápi és a Szik major található. A Lápi majorban állattartás és gyepgazdálkodás folyik, a Szik majorban terményszárítás és tárolás történik.

Táji, tájképi értékek ökológiai határvonalak mentén (erdőszegély, vízpartok) kialakult látványban meghatározható változatos táji adottságok.

Az élő és holt Tisza és az azt kísérő széles puhafa ligeterdő-sáv.

Festői látványt nyújtanak a nyugodtan folyó vízfelület, a széleken megtelepedett vízparti növényzet: sások, gyékényesek, stb. és a háttérben magasodó fehér és kanadai nyárok, fűzfák, valamint a tölgyek sötét lombja. Az élő Tisza Csomorkány laposi részén kialakult egy szabadstrand és kempingező hely. Alacsonyabb vízállásnál nagy méretű homokos part kínálkozik a természetben időt eltölteni szándékozók számára.

A Kelemi erdő

Oldalain cserjékkel (vadrózsa *Rosa canina*, bodza *Sambucus nigra*) szegélyezett vegyes fajok (juharok *Acer*, kőrisek *Fraxinus*, tölgyek *Quercus*) alkotják az erdőt. A terület madárfajokban gazdag.

A Lápi major körüli gyepterületek

A nagy kiterjedésű, egybefüggő gyepterületek értékes, és ritka elemek az Alföldön. Tájképi szempontból mozaikosságot képviselnek a bennük megmaradt fás cserjés társulásokkal.

Ex - lege védett Szikes tavak

A domboldal aljában kialakított mesterséges tó mára teljesen tájba simuló elem lett. Partvonalán nádas-gyékényes vegetáció váltakozik a bokorfüzesekkel. A tó környezetében természet közeli gyepfelületek vannak. A tájalelem a tájképet teszi mozaikossá.

Szőlő – gyümölcs terület

A táj képét meghatározza a jellemzően a kordonos szőlőtermesztés, de találhatóak a szilva és az alma ültetvények. Nem tipikus az építmények – pince, borház – elhelyezése. A területet délről egy még felismerhető eperfa *Morus alba* fasor található, mely az 1900-as évek körül jellemző selyemhernyó termesztésre utal. A Tiszakürt felé vezető úton egy idős diófa *Juglans regia* található, mely helyi védelemre érdemes.

A tájképi értékek közé sorolhatók a *táj esztétikai elemei*: terepalakulatok (partos belterületi határvonal, település sziruet), a környezetből kiemelkedő maradandóan szép építmények is. (Református templom tornyai)

A település külterületén több helyen található fasor, illetve ligetes telepítés, de ezek nem alkotnak egységes képet. Változatos korú és fajú (japán akár *Sophra japonica*, akác *Robinia pseudoacacia*, eper *Morus alba*, hárs *Tilia platyphyllos*) egyedek találhatóak.

Természeti értékek

Tiszásas határában található természeti értékek a Kelemi erdő, az élő és a holt Tiszát kísérő galéria erdő, a Lápi major körüli gyep, és az ex - lege védett Szikes tavak.

Élő és holt Tiszát kísérő galéria erdő

A vízfelületek melletti galéria erdő országos léptékű zöldfolyosó hálózat része. A meglévő adottságai gazdag flóra és fauna kialakulását teszik lehetővé. Az egybefüggő természet közeli területen a különböző fajoknak lehetőségük van a vándorlásra.

Kelemi erdő

A gazdasági erdő élőhelyet nyújt a Kelemi Holt Tisza és az élő Tisza mentén kialakult zöldfolyosó élővilágának. A két természet közeli területet összeköti, bűvő és táplálkozó területet kínál.

Lápi major körüli gyep

A gyepek természeti szempontból fontos élőhelyek, számos értékes növény és állatfaj kizárólagos életterét képviselik. A természet közeli kezelés (rendszeres kaszálás, legeltetés) a gyep fennmaradását, az értékes és ritka növény és rovar fajok megmaradását szolgálják. A tiszauagi úttól nyugatra a legelőterületen található 5-6 vadkörte (*Pyrus pyraeaster*), mely helyi védelemre érdemes.

Ex - lege védett Szikes tavak

A nyílt víz megteremti a feltételit a nedvességkedvelő, vízborítást tűrő vegetáció, és az ott élő fauna kialakulásához.

A település területen több régészeti lelőhely található. A tervezendő elemeknél ezekre figyelemmel kell lenni.

Tiszásas külterületének tájrendezési javaslatai

A tájat érintő területfelhasználási módok javasolt változásai:

Erdőterület bővítés

A Kelemi réten nagyobb, egybefüggő erdőterületet javasolunk kialakítani. A terület kapcsolódna a már meglévő erdőterületekhez, illetve a Kelemi Holt Tisza természetközeli galériaerdeit kötné össze. A fajok kiválasztásánál a gazdasági szempontok figyelembe vétele mellett előnyben kell részesíteni a honos fajokat.

Különleges terület

A település nyugati részén rekreációs és szabadidős tevékenységekhez kapcsolódó különleges területet javasolunk kialakítani. A felhasználási mód változtatása mind a kül- mind a belterületet érintené. A terület kialakításakor figyelembe kell venni a táji és természeti adottságokat, és azokat a lehető legkisebb zavarással kell kialakítani.

A tervezéskor és a kivitelezéskor táj- és kertépítészet szaktervező bevonása javasolt.
A területet északi irányból fasorral, illetve ligetes telepítéssel javasoljuk lezárni.

Szőlő – gyümölcsös területbővítés

A meglévő szőlő – gyümölcs terület déli részén javasolt a bővítés. A terület kialakításakor figyelembe kell venni a meglévő szőlő – gyümölcs terület szerkezetét (művelés módja, telek méret, feltáró úthálózat). A kialakítandó feltáró úthálózat mentén a táj karakterébe illeszkedő, honos fajokból álló fasor kialakítása javasolt.

Ipari – gazdasági területbővítés

Tiszasason 2 területen javasolt ipari – gazdasági területbővítés.

A Szik majortól délre a szőlő – gyümölcs területhez kapcsolódó feldolgozó létesítmények elhelyezése javasolt. Elhelyezésükkor és kialakításukkor figyelembe kell venni a tájbaillesztés szempontjait, a meglévő építmények jellemzőit (magasság, stílus, színhasználat). A kialakításra kerülő területet fásítani kell a táj karakterébe illeszkedő, honos fajokkal. A vasút és az út kereszteződésénél a fásítást a közlekedésbiztonsági szempontok figyelembe vételével kell kialakítani.

A Csépai úttól délre a vízmű mellett javasolt a másik ipari – gazdasági területbővítés. A létesítmények elhelyezésekor és kialakításakor figyelembe kell venni a tájbaillesztés szempontjait, a meglévő építmények jellemzőit (magasság, stílus, színhasználat). A kialakításra kerülő területet fásítani kell a táj karakterébe illeszkedő, honos fajokkal. A területet délről és nyugatról védő erdősávval kell körbevenni.

Tervezett külterületi gyűjtőút (feltáróút – hálózat)

A külterület könnyebb megközelíthetősége érdekében több helyen burkolt, külterületi gyűjtő utat javasolunk kialakítani. Az utak mentén javasolunk fasort, illetve ligetes telepítést. A fajok kiválasztásánál a táj karakterébe illeszkedő, honos fajokat kell telepíteni, melyek az árnyékvetés mellett betöltik mind a mezővédő erdősáv, mind a helyi léptékű zöldfolyosó elemeinek szerepét is.

Rombolt, rehabilitálandó terület

A belterületől nyugatra 2 anyagkitermelésből származó tájseb található.

A belterülethez közelebbi erősen cserjésedett (ezüstfa *Elaeagnus angustifolia*, akác *Robinia pseudoacacia*). A terület műszaki és biológiai rehabilitáció után alkalmas jóléti rekreációs célú hasznosításra.

A Csépai úttól északra elhelyezkedő terület a cserjésedési stádium kezdetén van, kommunális hulladékkal terhelt. Megfelelő rehabilitáció és újrahasznosítás szükséges.

Fásítások

A külterületen a meglévő utak mentén helyenként található fasor, melyek kiegészítése, fajta válogatása szükséges. A tervezett utak mentén szükséges a fasorok, ligetes telepítések elvégzése. A javasolt ipari – gazdasági terület, illetve a település déli részén található Keverő Üzem körül védő erdősáv kialakítása javasolt. Tiszasas jelenleg nem rendelkezik a terület egészére jellemző, egységes tájképi megjelenésű fasorokkal. A javasolt fásításoknál ezt a jellemzőt figyelembe kell venni, és egy egységes tájképi megjelenés, tájkarakter kialakítása javasolt.

Értékes, tájképi látvány védelem

A település kivételes tájképi adottsággal rendelkezik. A belterületnek jellegzetes partos határvonala van dél és nyugati oldalról. Ezt a tájképet védeni javasoljuk, ezért kerülendő magas építmény elhelyezése, illetve a település sziluettet kitakaró fásítás. Zavaró elem a takarmánykeverő üzem, melyet a köré telepítendő védő erdősávval javasolunk eltakarni.

Szabad strand kialakítás

Az élő Tisza partján, Csomorkány lapon természeti és táji adottságok lehetőséget nyújtottak szabad téri strand kialakulásának. A terület Középtiszai Tájvédelmi Körzet tervezett bővítési területén található.

A strand nomád körülmények között működik.

Temető

Tiszasas temetője a település külterületén helyezkedik el, a tiszaugi úttól nyugatra. A temető, mint intézményi zöldfelület megfelelő állapotú, idős fák (nyár *Populus*, akác *Robinia pseudoacacia*, galagonya *Crataegus oxyacantha* 'Paul's Scarlett', rakéta boróka *Juniperus virginiana* 'Skyrocket') meghitt hangulatot teremtenek. A ravatalozó tájba illő, a temető kerítéssel körbe vett. A sírok gondozottak, jellemzően örökzöld növényekkel

fedettek (puszpáng *Buxus sempervierens*, fekvő boróka *Juniperus*, madárbirs *Cotoneaster horizontalis*). Hiányzik a temető bejárata mellett a parkoló, mely mindenszentek idején gondot okoz.

Védelemre javasolt területek

Jelenleg a természet védelme alatt állnak az ex - lege védett Szikes tavak. A Középtiszai Tájvédelmi Körzet déli irányú tervében Tiszásas közigazgatási tervében az élő Tisza teljes hullámtere szerepel. A védetté nyilvánítás célja a tiszai táj és élővilág megőrzése, védelme. A tiszai strand civilizált használat, létesítmények elhelyezése megengedett.

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatósága a láplegelőt, elsősorban állattani értékei miatt országos védettségre érdemes területnek tartja.

Tervezett országos jelentőségű védelmük mellett az élő Tisza hullámtere, a Kelemi – rész és a kapcsolódó gyepterületek a Natura 2000 programon belüli különleges madárvédelmi- és kiemelt jelentőségű különleges természetmegőrzési területeket is alkotnak.

(Helyrajzi számos lista mellékelve.)

A Kiskunsági Nemzeti Park bővítése kiejt a Tisza Holt – Tisza egy szakaszára. Ez Tiszaalpár felől a Kelemeni bejáró híd környékén tiszásasi területet érint.

Natura 2000 területek

Tiszásas község közigazgatási területét érintik európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területek (különleges természetmegőrzési terület és különleges madárvédelmi terület is, a kettő részleges területi fedettséggel). (TSZ – 1 jelű tervlap alapján.)

A érintett különleges természetmegőrzési terület (275/2004. Korm. sz. r. 3.§. b)) hivatalos elnevezése Közép – Tisza Site, fontossági besorolása: kiemelt jelentőségű.

Kormányrendeleti azonosítója: HUHN20015, jelentése: magyar – Hortobágyi NPI illetékességi területébe tartozó site – különleges természetmegőrzési terület.

A területek kijelölése az alábbiakban előforduló közösségi jelentőségű élőhelytípusok előfordulása miatt történt:

- Pannon szikes sztyeppék és mocsarak
- Természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel
- Iszapos partú folyó részben Chenopodion rubri, és részben Bidention növényzettel
- Folyóvölgyek *Cnidion dubii* –hoz tartozó mocsárrétjei
- Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno – Padion*, *Alnion Incanae*, *Salicion albae*)
- Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmenion minoris*)

Az egyezmény szerint az alábbi fajok fokozott védelme indokolt országosan:

- Tompa folyamkagyló (*Unio crassus*)
- Szarvasbogár (*Lucanus cervus*)
- Nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*)
- Halványfoltú küllő (*Gobio albipinauts*)
- Szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*)
- Garda (*Pelecus cultratus*)
- Réti csík (*Misgurnus fossilis*)
- Selymes durbincs (*Gymnocephalus schraetzer*)
- Széles durbincs (*Gymnocephalus baloni*)
- Magyar bucó (*Zingel zingel*)
- Vöröshasú unka (*Bombyna bombana*)
- Mocsári teknős (*Emys orbicularis*)
- Tarajos góte (*Triturus cristatus*)
- Tavi denevér (*Myotis dasycneme*)
- Vidra (*Lutra lutra*)

A Tisza hullámtere (és a szikes tavak környéke, stb.) ugyanakkor különleges madárvédelmi területként is szerepel, hivatalos neve ugyancsak Közép – Tisza Site.

A kijelölő madárfajok közül Magyarországon költő, vonuló vagy kóborló állománnyal rendelkezők:

- Pöcégém (*Ixobrychus minutus*)
- Bölömbika (*Botaurus stellaris*)
- Nagykócsag (*Egretta alba*)
- Vörös gém (*Ardea purpurea*)
- Gólya (*Ciconia ciconia*)
- Fekete gólya (*Ciconia nigra*)
- Cigányréce (*Aythya nyroca*)
- Réti sas (*Haliaeetus albicilla*)
- Barna kánya (*Milvus migrans*)
- Haris (*Crex crex*)
- Fekete harkály (*Dryocopus martius*)
- Balkáni fakopáncs (*Dendrocopos syriacus*)
- Tövisszűrő gébics (*Lanius collurio*)
- Kis őrgébics (*Lanius minor*)

A felsorolt fajok részben költők, vagy elsősorban költők.

Részben, vagy egészben vonulók, azonban a Tisza hullámtere kisebb jelentőségű madárvonulás szempontjából.

A Közép Tisza site Kormányrendeleti azonosítója: HUH10004, jelentése: magyar – Hortobágyi NPI illetékességi területébe tartozó site – különleges madárvédelmi terület.

A Natura 2000 területeken – így Tiszásas közigazgatási területén is – a közeljövőben az extenzív gazdálkodás támogatási rendszerét Magyarországnak is ki kell építenie, azonban ez a támogatás csak ezen területeken belül gazdálkodók számára foganasítható.

A kompenzációnál tekintetbe kell venni a korábbi védettségéből eredő korlátozások, mint kiindulási jogi helyzet meglétét.

Tiszásas zöldfelületi rendszerének meglévő állapota

Tiszásas zöldfelületi rendszerét az utcaszerkezet, és a kulturált rendben, fegyelmezetten ültetett, válogatott növényanyagú dekoratív kertek-parkok egyaránt jellemzik.

A település zöldfelületi rendszerének elemeit a település életében betöltött szerepük, jelentőségük (használatuk), növényzetük és a terület fenntartás minősége alapján rangsorolva, valamint a zöldterület nagysága szerint csoportosítva az alábbiak:

1. Település-szintű közparkok,
2. Közhasználatú zöldterületek,
3. Intézményi zöldfelületek
4. Utcafásítások.

1. Település-szintű közpark Tiszásason az általános iskola melletti árvízi emlék park, Zrínyi utca végén lévő park, az. 1848-49-es Szabadságharc emlékmű körüli park és a református templom előtti világháborús park.

Az **általános iskola melletti árvízi emlékpark** a település legnagyobb és leg gondosabban fenntartott zöldfelülete. Tervezett kialakítású, keretet egyöntetű hárs *Tilia platyphyllos* sor nyújt. A park magába foglal díszkertet, emlékhelyet, és kút is. Szabályos, egyenes vonalvezetésű terméskövel burkolt gyalogutak kötik össze az eltérő funkciójú zöld területeket egymással. A gyalogút mellett padok találhatók, melyeknek a fa ülőfelülete felújításra szorul.

A Park növényzete értékes; benne ezüsthenyő *Picea pungens*, oszlopos tölgy *Quercus cerris* 'Fastigiata', gyöngyvessző *Spiraea x vanhouttei*, elfekvő boróka *Juniperus* 'Grey Owl', madárbirs *Cotoneaster horizontalis*, tűztövis *Pyracantha coccinea*, jezsámen *Philadelphus coronarius* és gondozott gyepfelületek találhatóak.

Zrínyi utca végén lévő park kisebb méretű, de szintén gondozott zöldfelület. A parkban található emlékoszlop, kút. A park kialakítása ötletszerű, hiányzik az átgondolt tervezés, a burkolat. A közelmúltban telepített fiatal

növények (császárfa *Paulownia tomentosa*, vadgesztenye *Aesculus hippocastanum*, ecetfa *Rhus typhina*, hibiszkusz *Hibiscus syriacus*, mahónia *Mahonia aquifolium*, kányabangita *Viburnum pragense*, japánbirs *Chanaenomeles japonica*) megfelelőek.

1848 – 49 -es Szabadságharc emlékmű körüli park a községháza mellett található. Az értékes, idős növényállománnyal (puszpáng, *Buxus sempervierens*, orgona *Syringa vulgaris*, lucfenyő *Picea abies*, ezüstfenyő *Picea pungens*, jukka *Yucca filamentosa*, mahónia *Mahonia aquifolium*, vérszilva *Prunus cerasifera 'Nigra'*, nyugati tuja *Thuja occidentalis*, japánbirs *Chanaenomeles japonica*, hamisciprus *Chamaecyparis lawsoniana*, jezsámen *Philadelphus coronarius*) rendelkező parkot nem használják. A meglévő növényzet elterebélyesedett, a gyalogutakat teljesen benőtte. Még felismerhető az emlékmű körüli rózsaaág. Gondozás hiányában a növények egy részén megjelentek a kártevők.

Református templom előtti világháborús park gondozott, burkolata felújításra szorul. A park egységes képét kissé megzavarja a cölöpsorból megépített, a II. világháború előtti Magyarországot megformázó emlékmű. Kevésbé szerencsés az emlékmű tájolása, mely hátat fordít a templomnak, de megfelelő növényzettelépítéssel ezek a problémák megoldhatóak. A park növényanyaga (rózsa, Malonyai tuja *Thuja occidentalis 'Malonaya'*, orgona *Syringa vulgaris*) egészséges, megfelelő, de kevés. Zavaróak a park melletti telken tárolt ipari anyagok.

2. **Közhasználatú zöldterületek** közé sorolhatjuk a lezárt református temetőt, a Fő utca és a Kossuth utca kereszteződésében kialakult 2 szigetszerű zöldfelület a református templom melletti sportpályát és az Árpád utca végén található sportpályát.

Lezárt református temető növényanyaga jó állapotú, a használat hiányában elburjánzott. A terület gazdátlan képet nyújt, funkció nélküli. Déli oldalról szántóterület határolja közvetlenül, mely tájhasználati konfliktushoz vezet. Jellemző növényei a rózsa, puszpáng *Buxus sempervierens* és az orgona *Syringa vulgaris*.

Szigetszerű zöldfelületek a Fő utca mentén. Kis méretű, egymáshoz szorosan kapcsolódó, gondozott zöldfelületek. A Kossuth utca oldali parkban beton asztalok ideiglenes kirakodó vásár helyei. Ez a funkció mára már ezen körülmények között megfelelő színvonalon nem kivitelezhető, áthelyezése javasolt. A park növényanyaga (tuja *Thuja occidentalis*, mályvacserje *Hibiscus syriacus*, ezüstfenyő *Picea pungens*, lucfenyő *Picea abies*, májusfa *Padus avium*), egészségi állapota megfelelő.

A református templom melletti sportpályát az általános iskola tanulói használják rendszeresen testnevelés óra keretében. A használatát korlátozza, s egyben markánsan el is választja a többi területtől a szintkülönbség. A sportpálya a belterület határán húzódó part lábvonálán kezdődik. Körben fás növényállománnyal zárt, mely védelmet biztosít.

A felszerelése (futball kapu) erősen elhasználódott, a kor követelményeinek nem felel meg.

Az Árpád utca végén található sportpálya alig használt. A felszerelése (korlát, futball kapu, ötöző épület) leromlott állapotú. A pálya körül hiányzik az árnyékot adó faszor. A sportpálya mellett található a volt Kresz park, mely mára teljesen használhatatlanná vált. A burkolata tönkre ment, a növényzet benőtte. A Kresz park mögötti játszótér játszószerkezetei szintén használhatatlanok.

A Május utca északi végén található egy kisméretű **lezárt katolikus temető**. A sírkövek jó állapotúak, a növényanyaga (puszpáng *Buxus sempervierens*, orgona *Syringa vulgaris*, fekvő boróka *Juniperus sabina 'Tiszakürt'*, rózsa) egészséges, de gondozatlan. A volt temető kerítetlen, szántóterülettel körbe vett.

3. **Intézményi zöldfelület** az általános iskola kertje, az óvoda kertje és a református templom kertje.

Az általános iskola kertje gondozott, rendszeresen használt. Kissé zavaró, hogy a különböző funkciójú terek (iskolaudvar, díszudvar, napközis játszótér, sportpálya) egybe vannak mosva. Hiányzik egy burkolt felület, amely eső után azonnal használható. Az iskolakert növényanyaga gazdag (mályvacserje *Hibiscus syriacus*, vérszilva *Prunus cerasifera 'Nigra'* lucfenyő *Picea abies*, platán *Platanus hybrida*, orgona *Syringa vulgaris*, japán cseresznye *Cerassus serrulata 'Kiku Shidare Shakura'* csavart fűz *Salix matschudana 'Tortuosa'* japán akác *Sophora japonica*, platán levelű juhar *Acer platanoides*, magnóliina *Magnolia soulangiana*, babérmeggy *Laurocerasus officinalis*, galagonya *Crataegus monogyna*, tüztövis *Pyrachantha coccinea*), gondozott. Ritka elem a kerti tó. A bejárat melletti kerékpártároló felújításra szorul.

Az **óvoda kertje** gondozott, idős, árnyékot adó növényeket (vadgesztenye *Aesculus hippocastanum*, puszpáng *Buxus sempervierens*, dió *Juglans regia*, hárs *Tilia cordata*) is tartalmaz. A fa játszószerkezetek állapota megfelelő, mennyisége kevés. Hiányzik a burkolt felület és közlekedő utak. Maga az óvoda kertje sövényvel határolt (fagyal *Ligustrum vulgare*, lonc **Lonicera**), mely egységet és védelmet nyújt.

A **Református templom kertje** leginkább idős vadgesztenyékből *Aesculus hippocastanum* áll. A templom déli oldalán egykor gondozott kert nyomai fedezhető fel. (jukka *Yucca filamentosa*, mahónia *Mahonia aquifolium*, kecskerágó *Euonymus europeus*, csörgőfa *Koelreuteria paniculata*, puszpáng *Buxus sempervierens*)

4. *Tizsasas utcáit* gondozott zöldterület jellemzi. A település fásítása nem volt tervezett, a lakosok saját ízlésük szerint alakították ki az utcafásítást. Jellemző növény nincs. Megtalálható a tuja *Thuja occidentalis*, hamis ciprus *Chamaecyparis lawsoniana*, meggy *Cerasus avium*. Utcafásítás hiányában a zöldfelületek szigetszerűek, egymással és a külterületi fásítással nincsenek kapcsolatban.

Tizsasas zöldfelületi rendszerének tervezett állapota

A zöldfelületi rendszer jelenleg nem tudja teljes mértékben ellátni feladatát, áttervezése szükséges.

A javasolt változtatások, melyek a település teljes egészére érvényesek:

A meglévő zöldfelületi elemek gondozottsága megfelelő, a rózsza felületek nagyobb odafigyelést igényelnek.

A zöldfelületek növényállománya kártevőkkel fertőzött, védekezés szükséges.

Sok helyen a növényzet túlbujánzott, metszés, tisztító vágás szükséges.

A kevésbé használt területeken megindult a ruderalis, kozmopolita növények terjedése. Ezeket vissza kell szorítani.

A jelenlegi funkció nélküli zöldterületeket felül kell vizsgálni, az igény szerinti hasznosításnak megfelelően át kell tervezni.

A kerti berendezések – pad, világítás - burkolatok állapota felülvizsgálatra, cseréire szorul.

Az egyes zöldfelületek egymástól el vannak szigetelve, egymással és a külterülettel nincsenek kapcsolatuk.

Ezeket fasorokkal kell összekötni.

A tervezett növényanyag megválasztásánál figyelembe kell venni, hogy a település zöldfelületeinek nincs egységes képe, sem kül- sem belterületen.

A zöldfelületi elemek tájrendezési, kerttervezési javaslatai:

Település-szintű közparkok

A települési szintű közparkok állapota széles skálán mozog. A meglévő növényanyaguk megfelelő fajtájú, gondozottsági fokuk eltérő.

Az **Általános iskola melletti árvízi emlékpark** megfelelő állapotú, gondozott, használt. A padok fa ülőfelülete felújításra szorul.

A **Zrínyi utca végén lévő park** növényanyag minősége, mennyisége megfelelő, a térszerkezet nem átgondolt. A burkolat hiányzik, ami a park használhatóságát nagymértékben korlátozza. Az emlékmű jó állapotú, elhelyezése megfelelő. A parkban található kút, mely aktív vízkivételi hely. Burkolat hiányában nem tudja funkcióját betölteni. A park kertépítészeti szempontú felülvizsgálata és áttervezése szükséges.

Az **1848 – 49 -es Szabadságharc emlékmű körüli park** nem használt, növényanyaga túlbujánzott, így a park térszerkezete elveszett. A burkolat a parkon belül még felismerhető, a park bevezető szakaszain már nem felismerhető. A növényfajok megfelelőek, de kártevőkkel fertőzöttek. Az emlékmű jó állapotú és elhelyezése. A park kertépítészeti szempontú vizsgálata és felújítása szükséges. A növények méretét metszéssel korlátozni kell, a betelepült ruderalis és kozmopolita fajokat vissza kell szorítani.

A burkolat, a padok és a rózsaaág felújítása szükséges. A felújított park alkalmas lenne a március 15-ei megemlékezés egyik helyszínéül.

A **Református templom előtti világháborús park** növényanyaga fajtája megfelelő, mennyisége kevés. Zavaró a park melletti telek ipari raktárhelyként történő használata. A park északi részén cölöpsorból kirakott II. világháború előtti Magyarország térkép kibillentí a park egyensúlyát. Szükséges a park kertépítészeti szempontú vizsgálata és áttervezése. Növényfállal szükséges kitakarni a telek zavaró látványát, illetve a cölöp térképet átgondolt növénytelepítéssel a térszerkezet részévé lehet tenni. Zavaró, hogy az emlékmű hátat fordít a református templomnak. A kellemetlen térérzet növényzettelépítéssel lehet feloldani. A tervezésnél figyelembe kell venni, hogy a templom és az általános iskola közelsége miatt nagy átmenő gyalogos forgalomra lehet számítani.

Új kialakítású települési szintű közparkok

A meglévő zöldfelületek szigetszerűek, a település déli részén koncentrálnak.

A település nagyméretű közparkkal nem rendelkezik. A közparkok kialakítását kertépítészeti elvek alapján kell végezni. A tervezett növényanyagot összhangba kell hozni a település meglévő növényzetével és utcafásításával. Kerülni kell a tájidegen, allergén növények alkalmazását.

A **Fő utca, Alpári utca és a Kálvin János utca által közre fogott háromszög alakú területet** javasoljuk település-szintű közparkká átnyilvánítani.

A település központi része sűrű telekosztású, szűk utcákkal feltárt. A terület nyugati oldalán jelentős forgalom bonyolódik le, mely tovább növeli a kellemetlen térérzetet. A 671 hrsz -ú. telken kívüli épületek idősek, leromlott állapotúak, kertjeik gondozatlanok. A terület átalakításával a település aktívan használta, a település képét meghatározó település szintű közparkja lenne.

A **443 hrsz -ú. telek** település-szintű közparkká történő átalakítását a rajta található műemlék, a volt szélmalom indokolja. Az ipartörténeti emlék bemutatásra méltó, s így környezetének rendezése szükséges.

Közhasználatú zöldterületek

Az intenzíven használt közhasználatú zöldfelületek állapota megfelelő, a használaton kívüliek erősen leromlott állapotban vannak. A fenntartásuk nagyobb odafigyelést igényel. A jelenleg használaton kívüli közhasználatú zöldfelületek állapota megfelelő új funkció nélkül tovább fog romlani, szükségességük megkérdőjeleződik.

A **lezárt református temető**, mely a település új részének közepén elhelyezkedő nagy, egybefüggő zöldfelület jelenleg minimálisan használt. Célszerű lenne a lezárt református temetőt kegyeleti parkká átalakítani, mely az új funkciójában újra használt és kedvelt területe lehetne a településnek. Kertépítészeti szempontú áttervezés szükséges, melynek keretében metszéssel korlátozni kell a meglévő növényzetet, utak kialakítása, azok burkolása szükséges. Vissza kell szorítani a betelepült ruderalis és kozmopolita fajokat. Gondoskodni kellene a megfelelő világításról, hogy a kegyeleti park be tudja tölteni a neki szánt funkciót.

A **Szigetszerű zöldfelületek a Fő utca mentén** egymással szoros összefüggésben vannak. Gondozottak, növényanyagok típusa, mennyisége megfelelő. A rózsaaágak jellegükből komolyabb fenntartási munkát kívánnak. A Zrínyi út végén található parkban jelenleg kirakodó vásári asztalok is helyet kapnak.

Ezek áthelyezése javasolt árnyék, vízkivételi hely hiányában. A park kibővítése kertépítészeti tervezést igényel, mely ki kell terjedjen a másik partra is.

A **református templom melletti sportpályát** szervezeten az általános iskola használja sport és testnevelés óra keretében. A sportpálya berendezései elavultak. A szintkülönbség miatt a terület megközelítése balesetveszélyt foglal magában. A református templom előtti világháborús park tervezésekor a sportpálya megközelítését is felül kell vizsgálni, és a szükség szerinti átalakításokat meg kell tenni.

A település tervei között szerepel szabadidős és rekreációs tevékenység kialakítása. A szükséges termálvizet fűt kútból tervezik nyerni, mely ezen a sportpályán kapna helyet. A kút és a kiszolgáló építményét a sportpálya szélén javasoljuk kialakítani, hogy a terület meglévő funkcióját a lehető legkisebb mértékben zavarja. Látványvédelmi szempontból fontos az építmény körüli terület fásítása.

Az **Árpád utca végén található sportpálya** és a mellette elhelyezkedő 'Kresz' park jelenleg nem használt, állapota leromlott, a neki szánt funkciót nem tudja betölteni. Rendezvények szervezésével a területet hasznossá

javasoljuk tenni. A sportpálya berendezései (kapu, padok, korlát) felújításra, cserére szorulnak. A sportpálya körül javasolt fasor telepítése.

A 'Kresz' park és a mellette lévő játszótér nem tudja betölteni a neki szánt funkciót, jelenleg balesetveszélyes.

Vizsgálatot kell végezni, hogy szükséges-e, illetve milyen típusú gyermek és ifjúsági közösségi zöldfelület szükséges. Kialakításánál kertépítészeti szempontokat is figyelembe kell venni.

A Május utca északi végén található egy kisméretű **lezárt katolikus temető**. A volt református temető kegyeleti parkká nyilvánításakor a tervezési szakasznak erre a lezárt temetőre is ki kell terjednie. A település lakosságára is kiterjedő vizsgálat után ezt a területet is kegyeleti parkká kell alakítani, vagy a sírok áthelyezésével a területnek használható funkciót kell adni.

Intézményi zöldfelületek

Az intenzíven használt intézményi zöldfelületek állapota, növényanyaga, fenntartása, egészségi állapota megfelelő.

Az **általános iskola kertjének** növényanyaga jóval az átlagos szint fölötti, fenntartása megfelelő. A különböző funkciójú terek (iskolaudvar, díszudvar, napközis játszótér, sportpálya) egymástól nincsenek elválasztva, hiányzik a burkolt udvar. A volt egyházi iskola épületének elbontásával javasolt a sportpálya funkciójú használat áthelyezése. Kertépítészeti szempontok figyelembe vétele fontos a tervezésnél, mely javasolt, hogy kitérjen a burkolatok, padok és a kerékpár tároló kialakítására is.

Az **óvoda kertjének** növényanyaga megfelelő, gondozott. A játszószerек típusa megfelelő, de mennyisége kevés és zavaró a burkolatok hiánya. Az óvodakert áttervezésénél ezeket a problémákat is meg kell oldani.

A **református templom kertje** használat hiányában gondozatlan, eredeti térszerkezetét elveszítette. Megjelentek a ruderalis és kozmopolita fajok, melynek következtében a burkolatok állapota leromlott. A kert áttervezése szükséges, mely alkalmazkodik a szomszédos iskola területén lebontandó épület helyén javasolt tervezéshez.

Utcafásítások

A település jelenleg nem rendelkezik egységes utcafásítással. Javasoljuk a

- Szőlőhegyi út
- Bocskai utca
- Fő út Tiszaug felé vezető szakasza
- Petőfi Sándor utca
- a volt Lenin utca
- 848 hrsz -ú. utca (Községháza mellett)
- Május utca északi szakasza
- Alpári utca nyugati szakasza
- Sportpálya nyugati oldala

területeken.

A fafajok kiválasztásánál figyelni kell, hogy a természeti és környezeti adottságoknak megfeleljen, ne legyen allergén, tűrje a környezetszennyezésből eredő károsításokat, és alkalmasak legyenek utcafásításra.

Értékes, egyedi, védelemre érdemes növények vannak:

- 207 hrsz telken csertölggy *Quercus cerris*
- 47 hrsz telken boróka *Juniperus virginiana*